

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1933.

Första kammaren.

Nr 30.

Lördagen den 22 april.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 321, av herr *Theelin*, i anledning av utfärdandet av Kungl. Maj:ts förnyade stadga för rikets allmänna läroverk m. m.; och

nr 322, av herr *Nylander*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag till byggande av enkla bygdevägar, ödebygdevägar och tillfartsvägar till inlandsbanan.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott herr *Lindhagens* motion, nr 323, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 12 maj 1917 (nr 189) om expropriation.

Föredrogos och hänvisades till särskilda utskottet nedannämnda motioner:

nr 324, av herr *Johansson, Johan*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten;

nr 325, av herr *Wohlin* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten;

nr 326, av herr *Pettersson, Anton*, och herr *Johansson, Johan*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten;

nr 327, av herr *Larsson, Johan August*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten;

nr 328, av herr *Larsson, Johan*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten;

nr 329, av herrar *Westman* och *Julin*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten;

nr 330, av friherre *Lagerfelt* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten;

nr 331, av herr *Asplund*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten;

nr 332, av herr *Bagge*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bekämpande av arbetslösheten;

nr 333, av herr *Löfgren* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar om åtgärder för arbetslöshetens bekämpande;

nr 334, av herr *Larsson, Sam*, och herr *Andersson, Elof*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om erkända arbetslöshetskassor m. m.;

nr 335, av herr *Andersson, Elof*, och herr *Larson, Edward*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om erkända arbetslöshetskassor m. m.; samt

nr 336, av herr *Pålsson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om erkända arbetslöshetskassor m. m.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets memorial nr 18 och första lagutskottets utlåtande nr 36.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 10, till Konungen i anledning av vissa i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1933/1934 under riksstatens tionde huvudtitel, innefattande anslagen till handelsdepartementet, jämte i dessa ämnen väckta motioner.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 154, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för de statsunderstödda växtförädlingsanstalterna;

nr 155, i anledning av väckt motion om nedskrivning i vissa fall å av staten utlämnade vattenavtappnings- och torrläggningsslån;

nr 156, i anledning av väckt motion om anvisande av medel för vissa förberedande åtgärder för ett torrläggningsföretag inom Västmanlands och Uppsala län;

nr 157, i anledning av väckt motion angående sådan författningsändring att ejdern på rikets västkust helt fridlyses;

nr 158, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av statens spannmålslagerhus i Vara;

nr 159, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning till Höganäs-Billesholms aktiebolag av viss kronan tillhörig mark;

nr 160, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av ett markområde, tillhörande lägenheten Flyksnäs under landsfiskalsbostället Kråkered i Sätilla socken av Älvsborgs län;

nr 161, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nedsättning av arrendeavgiften för kronolägenheten Strömsholms värdshus;

nr 162, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av visst område å Djurgården för uppförande av ett tekniskt museum;

nr 163, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående eftergivande av viss del av kronans fordran för köpeskillingen för försåld kronoegendom; samt

nr 164, i anledning av väckta motioner om åtgärder för stödjande och ordnande av slaktdjurs- samt kött- och fläskmarknaden i prisförbättrande syfte.

Vid förnyad föredragning av första lagutskottets utlåtande nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 30 kap. 6 § rättegångsbalken, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 8, i anledning av väckt motion, II: 297, angående viss ändring i sjömanshus- och mönstringsförordningen; samt

nr 9, i anledning av väckt motion, II: 406, angående avskaffande av det inom statens vattenfallsverk tillämpade tantiemsystemet.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående elektrifiering av banorna Göteborg—Malmö och Ängelholm—Hälsingborg. *Anslag till elektrifiering av Västkustbanan.*

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts i proposition nr 190 framlagda förslag hade utskottet i förevarande utlåtande hemställt, att riksdagen måtte till elektrifiering av banorna Göteborg—Malmö och Ängelholm—Hälsingborg för budgetåret 1933/1934 anvisa ett reservationsanslag av 11,000,000 kronor.

Herr Nylander: Herr talman! Bland de elektrifieringsföretag vid våra järnvägslinjer, som under de sista åren ha beslutats, är det uppenbart, att de här föreslagna banorna Göteborg—Malmö och Ängelholm—Hälsingborg höra till de minst motiverade. Det framgår också av handlingarna, att järnvägsstyrelsen icke själv hade haft för avsikt att nu framlägga förslag om dessa elektrifieringar, utan att det är på särskild anmodan av kommunikationsministern, som saken kommit fram på ett tidigare stadium, än som eljest hade varit järnvägsstyrelsens avsikt. Det framgår nämligen av järnvägsstyrelsens utredning, att man icke här kan räkna med sådana besparingar, som kunnat påvisas beträffande de elektrifieringar, som förut ha beslutats och som nu pågå.

Beträffande anskaffande av lokomotiv påpekas sålunda beträffande dessa linjer, att man icke för lång tid framåt kan räkna med att det på nämnda konto skall uppstå någon besparing. Tvärtom kommer det efter fullbordad elektrifiering av Malmölinjerna och Ängelinjerna att finnas ett väsentligt överskott på moderna och fullgoda ånglokomotiv. Icke heller kan man påvisa några väsentliga vinster i tid för trafiken. Hela linjen Göteborg—Malmö respektive Göteborg—Hälsingborg är ju så pass kort, att man icke därigenom kan få in några nya förbindelser på sådant sätt, som varit möjligt vid linjerna norrut över Änge, där ju tidsvinsten vid resa från södra Sverige och norrut har blivit synnerligen stor.

Slutligen tillkommer en annan omständighet, som kanske är den viktigaste. Det framgår av järnvägsstyrelsens yttrande, att man på grund av denna elektrifiering kommer att få ett ganska stort personalöverskott. Om man sammanlägger de uppgifter, som ha lämnats av järnvägsstyrelsen först beträffande Malmölinjerna, vidare beträffande Ängelinjerna och nu slutligen beträffande västkustbanan, befinns det, att man under de närmaste åren kommer att få ett personalöverskott på omkring 1,100 man. Således står man inför den situationen, att man här sätter i gång ett arbete, som visserligen tillfälligtvis bereder sysselsättning för, såsom järnvägsstyrelsen anger, 400 à 500 man under byggnadstiden men som sedan kommer att resultera i ett väsentligt personalöverskott. Detta är ju ganska anmärkningsvärt, och det hade nog varit lyckligt, om man hade fått en närmare utredning angående frågan om, hur personalöverskottet skall komma att avvecklas. Givetvis kommer ju genom pensionering och normal avgång personalbeståndet att minskas, och det skulle då vara möjligt att så småningom jämna ut överskottet. Men jag vill samtidigt peka på den fara, som ligger däri, att någon nyrekrytering svårigen kan äga rum under en sådan period, då man har ett ganska stort personalöverskott. Vad detta betyder för våra järnvägar är ju ganska uppenbart, och det är väl sorgligt, att icke en normal nyrekrytering skall kunna äga rum i en tid, då man gärna ville se, att unga personer kunde komma in och få arbetsanställning.

Anslag till elektrifiering av Västkustbanan. (Forts.)

Jag vill dessutom framhålla den synpunkten, att järnvägsstyrelsen måtte så planlägga arbetena, att de bli så ekonomiskt ordnade som möjligt. Detta skulle kunna i någon mån vinnas därigenom, att arbetstakten på västkustbanan något minskas i förhållande till arbetstakten på Ängelinjerna och att man sålunda skulle få en förskjutning i tid beträffande färdigställandet av respektive grupper av elektrifieringar. I de kungl. propositionerna i dessa avseenden räknas det visserligen med att västkustbanan skulle bli färdig ungefär tre fjärdedels år senare, men jag tror, att det vore lyckligt, om järnvägsstyrelsen något utdrygade denna tid, så att ännu någon större förskjutning uppstode. Det bleve ju då lättare att hinna avveckla det personalöverskott, som uppstår, men framför allt bleve det lättare att avveckla den ganska omfattande arbetsorganisation, som erfordras för hela elektrifieringsföretaget. Beträffande denna administrativa och tekniska organisation vill jag också stryka under vad järnvägsstyrelsen har sagt, nämligen att någon utökning av denna icke skulle erfordras för det nu ifrågasatta arbetet. Jag vill också uttala den förhoppningen, att det av järnvägsstyrelsen under arbetets gång måtte tillses, att man icke driver det hela i snabbare tempo, än att alla de redskap och anordningar, som erfordras, finnas i tillräcklig mängd, så att man inte behöver vidtaga särskilda åtgärder för att exempelvis iordningställa ytterligare monteringsståg och olika arbetsattiralj för denna bana, utan att man kan överföra alla dessa anordningar från de övriga linjerna.

Såsom slutresultat av hela denna framställning har jag funnit, att järnvägsstyrelsen endast på grund av hänsynen till konjunkturläget och arbetsmarknaden vill föreslå ifrågavarande elektrifiering. Järnvägsstyrelsen har ju till och med föreslagit, att en del av kostnaderna borde täckas av de särskilda medel, som skulle komma att av riksdagen beviljas till s. k. beredskapsarbeten. Detta har nu emellertid kommunikationsministern icke tagit upp utan föreslår täckning av lånemedel i vanlig ordning, men hela karaktären av arbetet visar, att det står i det allra närmaste samband med de åtgärder, som riksdagen i övrigt har att vidtaga i och för arbetslöshetens lindrande. Den synpunkt, som jag här vill stryka under såsom den viktigaste, är att när man nu under de kommande veckorna i riksdagens arbete går att diskutera olika åtgärder för arbetslöshetens bekämpande, bör man icke glömma bort den stora och kraftiga åtgärd, som vidtages genom ett bifall till det här ifrågavarande förslaget, som ju innebär ett anslag av icke mindre än 11 miljoner kronor för västkustbanans elektrifiering.

Jag har, herr talman, icke något annat yrkande än om bifall, men jag har ansett, att de synpunkter, som jag velat framhålla, ha varit så pass viktiga, att man icke borde försumma att uttala dem.

Herr Kvarnzelius: Herr talman! Då den föregående talaren icke hade något yrkande, skulle jag kunna avstå från att yttra mig. Emellertid är ju detta en så pass betydande fråga, att det måhända kan vara av ett visst intresse, att några ord sägas.

Jag delar fullständigt den föregående ärade talarens uppfattning, att det särskilda utskottet, som ju har att behandla frågorna angående arbetslöshetens bekämpande, bör taga under allvarligt övervägande, huruvida icke, såsom järnvägsstyrelsen begärt, 4 miljoner kronor av kostnaderna böra tagas från arbetslöshetsanslaget. Statsutskottet har ju för sin del varit så försiktigt, att det sagt, att »beträffande sättet för finansieringen i övrigt av elektrifieringsföretaget kommer utskottet att framdeles under riksdagen avgiva yttrande». Även om det särskilda utskottet i detta avseende icke gör någonting, har ju statsut-

Anslag till elektrifiering av Västkustbanan. (Forts.)

skottet för sin del full frihet att falla tillbaka på, att 4 miljoner kronor kunna disponeras på angivet sätt.

I övrigt har jag för min del ingenting särskilt att anmärka med anledning av vad herr Nylander yttrade. Jag skulle ju kunna påpeka, att elektrifieringsföretagets igångsättande icke medför någon som helst utökning av personalen. Ur den synpunkten vållas inga svårigheter för järnvägsstyrelsen. Med den personal, som för närvarande är anställd för elektrifieringen av linjen Stockholm—Malmö, kan man utan svårighet samtidigt elektrifiera både sträckan norrut och västkustbanan. Man behöver icke vidtaga några särskilda anordningar för ökning av materielen. Det finns mycken materiel, monteringsvagnar och dylikt, att det icke är nödvändigt att utbygga vagnparken eller materielen i övrigt. Om man någon gång kan anse det lämpligt att verkligen i någon mån forcera arbetet, är det på ett område sådant som detta. Det gäller ju ett produktivt företag, som framdeles sannolikt kommer att tillföra staten betydande besparingar.

Jag kan således icke ur någon synpunkt finna någon anledning, varför man icke nu skulle bifalla, vad statsutskottet har föreslagit. Även om jag i övrigt sålunda delar den föregående talarens uppfattning om, hur det skulle ställa sig, därest man endast hade att bedöma frågan ur statens järnvägars ekonomiska synpunkter, är det likväl uppenbart, att den måste ses i ett betydligt vidare sammanhang. Det är ju meningen, att elektrifieringen skall fortskrida fram till år 1936, och även om man är rätt pessimistisk beträffande konjunkturutvecklingen här i landet, får man väl ändå, när en så pass lång tidrymd är tillmätt, hoppas, att det skall bli någon ljusning i förhållandena, innan man kommit fram till den tidpunkten.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu ifrågasvarande utlåtandet hemställt.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 49, i anledning av väckta motioner om utredning rörande anläggning av en vägförbindelse mellan fastlandet och Öland.

Om vägförbindelse mellan fastlandet och Öland.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren, nr 165, av herr *R. Wagnsson* m. fl. och den andra inom andra kammaren, nr 134, av herr *E. Jonsson* i Mörbylånga m. fl., hade föreslagits, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa en skyndsamt utredning för upprättande av plan och kostnadsförslag till anläggning av en vägförbindelse med bank och bro mellan fastlandet och Öland över Kalmarsund i närheten av Kalmar.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att de av herr Wagnsson m. fl. och herr Jonsson i Mörbylånga m. fl. väckta motionerna I: 165 och II: 134 ej måtte av riksdagen bifallas.

Reservation hade anförts av herr *Nilsson* i Gränebo, som ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till de i ämnet väckta motionerna.

Herr andre vice talmannen: Herr talman! I förevarande motion har begärts utredning om byggande av en bro över Kalmarsund till Öland. Statsutskottet har avstyrkt framställningen. Varför? Ja, det torde vara svårt att säga, men sannolikt kommer man sanningen närmast, om man säger, att detta företag synts statsutskottet alltför gigantiskt. Avståndet mellan fastlandet och Öland på

Om vägförbindelse mellan fastlandet och Öland. (Forts.)
den plats, där man tänkt sig, att bron skulle anläggas, är mellan 6 och 7 kilometer. För ett brobygge efter våra förhållanden synes det kanske alltför stort, men de särskilda omständigheter, som föreligga i detta fall, skulle göra det möjligt att utföra en brobyggnad på ifrågavarande plats till ganska rimlig kostnad. Detta sammanhänger framför allt med det jämförelsevis grunda vattnet. Enligt sjökortet och de mätningar, som blivit gjorda, är djupet i sundet mellan 2 och 6 meter. Endast i den s. k. ångbåtsrännan är det något djupare, men inte ens här uppvisar vattnet större djup än 8 meter. Det är därför som några ledamöter av riksdagen väckt motion om utredning i frågan och man har anledning att fråga, varför statsutskottet icke ens velat räkna så mycket som ett finger åt denna utredning.

Man säger i stället att Ölands befolkning och ortsbefolkningen borde själva visa något intresse. Ja, men om en utredning skulle företagas av lokala institutioner eller myndigheter, är det sannolikt, om den sedan förelades riksdagen, att man icke skulle få det fulla förtroende för den, som en utredning rörande en sådan sak dock bör hava. Det är åtskilligt som behöver utredas: det tekniska utförandet, en brobyggnads förhållande till sjöfarten i sundet, till fisket, till strömförhållanden, isskruvningar jämte åtskilliga andra saker. Men först och främst skulle det naturligtvis gälla de ekonomiska förhållandena, hur en bro, om den möjligen komme till stånd, ekonomiskt skulle utföras och hur kostnaderna för densamma skulle bestridas. Det är sålunda åtskilligt som behöver utredas om företaget skulle komma till stånd, varvid man naturligtvis icke får förbise, huruvida en brobyggnad på denna plats från trafiksynpunkt är behövlig och kan försvaras. Det är därför, som motionärerna nu i första hand vänt sig till riksdagen och hemställt om en utredning. Det är icke fråga om, att man skulle företaga en brobyggnad för närvarande, utan det gäller en utredning, om en brobyggnad mellan Öland och fastlandet är berättigad, utan olägenhet och till skäligena kostnader kan utföras och bör komma till stånd. I andra hand kommer sedan frågan, hur den skall utföras och hur kostnaden skulle bestridas.

Jag kan därför icke förstå, att statsutskottet har visat sådan farhåga för att biträda motionen. Visserligen har statsutskottet på sista sidan i sitt utlåtande yttrat, att »utskottet, som på grund av vad ovan anförts — nämligen för ett avslagsyrkande — icke kan förorda att något initiativ från riksdagens sida tages till ifrågavarande brobyggnadsföretag». Skulle man alltså ur detta uttalande få utläsa, att om initiativet kommer från annat håll, skulle statsutskottet och riksdagen sedan icke ställa sig lika kyliga och oförstående till saken. Jag vet icke, om man får läsa det yttrandet på det sättet. Det är kanske möjligt, att man får tolka detsamma som en uppmuntran till ortsintressena att företaga en utredning rörande företaget och att sedan den är verkställd på nytt gå fram till riksdagen med begäran, att brobygget skall utföras och staten skall biträda företaget. Man skulle ju kunna uppfatta detta yttrande så, men jag vet icke, om det helt och fullt är meningen.

För själva orten skulle naturligtvis bron bli av betydelse som kommunikationsled och då i första hand för Ölands befolkning. Öland är ju i åtskilliga avseenden ganska svagt gynnat med avseende på dess förutsättningar att bestå i den ekonomiska kampen. Det framgår icke minst av att Ölandsbefolkningen på en trettio, fyrtio år gått tillbaka med mer än tiotusen personer. Redan detta, tycker jag, är ett talande skäl för, att riksdagen och statsmakterna böra stödja en provins, en landsända, som av naturen icke blivit så rikt utrustad som åtskilliga andra delar av landet.

Men sedan kommer ytterligare ett skäl, som varit mycket tungt vägande för motionärerna, då de nu gått fram till riksdagen med en hemställan i denna

Om vägförbindelse mellan fastlandet och Öland. (Forts.)

fråga, nämligen den stora arbetslösheten. Från nyttighetens synpunkt tror jag, att detta företag skulle kunna jämföras med många andra arbeten och företag, som nu utföras som beredskaps- eller reservarbeten. Så länge riksdagen ger ut tiotals miljoner kronor till kontantunderstöd åt arbetslösa, som intet hellre önska än att få utföra något nyttigt arbete för desamma, kan det icke anmärkas mot, att man går fram till riksdagen med framställningar sådana som denna.

Jag hemställer därför, herr talman, om bifall till den i ämnet väckta motionen.

Häri instämde herr *Anderson, Erik*, och herr *Lindhagen*.

Herr **Kvarnzelius**: Herr talman! Det är ju en gammal känd sak, att kalmariter och öläningar ha en stor förmåga att övertyga riksdagen och särskilt denna kammare, när de hålla samman. Det har man ju bevis på, sedan det var fråga om den på sin tid av generalpoststyrelsen ifrågasatta postbåten, som skulle gå mellan Kalmar och Färjestaden. Det var enskilda motionärer, som förde fram förslaget, och det blev bifallet. Nu går väl båten någon månad under vintertiden, och i övrigt ligger den ju upplagd. Det är ju i och för sig inte någon vidare lysande affär, helst som det ju var ett enskilt bolag, som vid det tillfället erbjöd sig att på mycket fördelaktiga villkor även under vintertiden frakta posten över till Öland.

Emellertid är ju det företag, som det här är fråga om och som nu bragts på tal genom herr Wagnssons m. fl. motion, av den stora omfattning, att man även i dessa arbetslöshetstider, när man med ljus och lykta söker efter tillfällen att bereda arbete åt medborgarna här i landet, dock måste betänka sig mer än en gång, innan man går in för detsamma, med hänsyn till de stora kostnader, som detta företag komme att draga med sig. Jag överdriver säkerligen icke på något som helst sätt, ifall jag kommer till det resultatet, att det här rör sig om ett åttasiffrigt tal. Mindre än så tror jag inte alls, att det kommer att bli.

Idén till detta förslag har kommit upp genom att ett par elever vid Tekniska högskolan i en övningsuppgift tagit sig för att rita ett förslag till brobyggnad över Kalmarsund från fastlandet till Öland. Vi hade en herre ifrån Tekniska högskolan uppe på utskottets avdelning, professorn i vägbyggnadsteknik Pallin, som just omtalade detta. Han gav också det vitsordet, att det rör sig om så stora belopp, att det mera är att betrakta som ett på nämnda sätt framkommet projekt, som ligger till grund för hela denna motion.

Det kan ju hända, att herr andre vice talmannen har rätt i vad han sade om att Öland kanske inte blivit favoriserat i så synnerligen hög grad, men det har väl blivit tillgodosett ungefär på samma sätt, som alla andra delar av detta vidsträckta land ha blivit tillgodosedda, givetvis i förhållande till de möjligheter, som göra sig gällande där nere, jämförda med möjligheterna i andra delar av riket. Inbyggarna på Öland ha nog kommit i åtnjutande av alla de förmåner, som tillkommit övriga landsdelar, så att enligt min mening har man nog ingen anledning att klaga för Ölands vidkommande.

Herr andre vice talmannen undrade, hur han skulle kunna få utläsa statsutskottets utlåtande. Det kan naturligtvis endast utläsas på det sättet, att det är riksdagens skyldighet att pröva varje ärende, som, i vederbörlig ordning, förelägges riksdagen. Så kommer riksdagen att göra även i detta fall. Men att man skulle kunna läsa ut av utskottets utlåtande något sådant, som att man liksom gett på hand att man från riksdagens sida skulle vara på något sätt bunden, ifall orsborna bara göra sig gällande här, att ordna en utredning,

Om vägförbindelse mellan fastlandet och Öland. (Forts.)

det har, såvitt jag kan finna, icke varit meningen hos den överväldigande majoriteten inom statsutskottet i detta avseende, och det nödgas jag tyvärr meddela herr andre vice talmannen. Jag tror åtminstone inte, att utskottets utlåtande får utläsas på det sättet.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr **Örne**: Herr talman! Jag vet, att statsutskottets ärade ordförande har förlorat allt förtroende till min ekonomiska kapacitet, sedan jag tillmötesgick ortsbefolkningens begäran där nere och föreslog Kungl. Maj:t och riksdagen att bygga en ny postbåt som ersättning för den, som hade gått där i nära ett halvt århundrade. Denna nya båt kostade visst 300,000 kronor — den exakta siffran erinrar jag mig inte just nu. Den båten är i gång under fem månader av året och således inte, såsom statsutskottets ärade ordförande sade, *någon* månad om året, och den fyller ett behov. Båten hade behövt byggas, även om en enskild firma hade skött trafiken, så att det innebar alls icke något kapitalslöseri, att den kom till. Tills vidare bär den sig, och såvitt jag vet, har den medfört den fördelen, att fraktkostnaderna och personbefordringskostnaderna ha hållits nere. Jag tycker således inte, att statsutskottets ärade ordförande skall nämna denna sak på samma gång som det ärende, som nu föreligger. Ty här är det ju, mina herrar, fråga om att göra en utredning, som säkerligen, om den skall göras på ett tillfredställande sätt, kommer att kosta mycket, mycket mer än den postbåt, som det varit tal om här. Kostnaden för utredningen, om den sedan visar omöjligheten av projektets genomförande, måste givetvis betraktas såsom fullständigt bortkastade pengar.

Jag satt, när jag hörde herr andre vice talmannens anförande här, och undrade över, varför han inte tagit steget fullt ut och föreslagit, att man skulle bygga en tunnel under Kalmarsund för landsvägs- och järnvägstrafik — helst för en järnväg med dubbelspår — ty det hade varit en ytterst ringa procentuell ökning i det ekonomiska vanvett, som ligger i detta förslag. Här gäller det ju att broa över ett brett sund. Vad kan man tjäna på det? Jag vet inte, om man möjligen tänkt, att man skall bygga en bro även för järnvägstrafik, men om man bara tänker bygga för landsvägstrafik, så antar jag, att en bilfärd över sundet på den bron i alla fall kommer att taga en sju, åtta minuter, såvida man inte kör alltför vårdslöst. Nu tager det med postbåten och med de privata båtarna, som gå på sommaren, en tid av 20 minuter att komma över sundet. Man skulle således komma att tjäna 13 minuter genom att kunna köra över på bron.

Det är ju för var och en, som känner till förhållandena där, bekant, att isgången i sundet är synnerligen kraftig. Man lär fundera på att lägga vägen på en bank, som skall vara $2\frac{1}{2}$ meter hög. Det händer understundom, att isen i Kalmarsund tornar upp sig till 5 à 6 meters höjd, fastän det inte finns någon ting, som gör motstånd emot isen. Själv har jag konstaterat, att isen legat upptornad högt som ett hus ovanpå de undervattensgrund, som finnas i sundet: isen hade således skjutits upp så högt ungefär som till läktaren här i kammaren. Tror någon människa verkligen, att man kan bygga en bank på $2\frac{1}{2}$ meters höjd över ett sådant farvatten, utan att den kommer att bli oftrafikabel på vintrarna. Redan på grund av den omständigheten, att vattnet slår över banken vid nordlig vind, kommer det om temperaturen är låg att bli ett fruktansvärt islager ovanpå den där banken, även om inte drivis tornar upp sig. Utan att besitta några som helst tekniska insikter beträffande sådana här bankbyggnader tycker jag för min del, med begagnande av vanligt enkelt lekmanaförstånd, att det ser absolut otänkbart ut att komma fram med hjälp av den metoden. Det enda sättet vore väl att bygga en mycket hög bro på pelare,

Om vägförbindelse mellan fastlandet och Öland. (Forts.)

men i så fall skulle jag mycket misstaga mig, om inte den bron skulle komma att kosta något mellan 30 och 60 miljoner kronor. Ett sådant belopp skulle vara tänkbart att ge ut, under förutsättning att på andra sidan Kalmarsund det åtminstone bodde en 700,000 människor, men helst 1,200,000 människor. Om så vore skulle jag säkert vara med om att rösta för bron. Och jag är säker på, att statsutskottets ärade ordförande då också skulle ha funderat på en utredning om en bro där. Men nu bor det inte mer än ungefär 30,000 människor på Öland, och det finns ingen tänkbar möjlighet, såvida man inte bygger för byggandets egen skull, att vidtaga sådana anstalter, som det här är fråga om, för denna lilla befolkning, som till största delen säkerligen sällan reser ifrån sin ö.

Herr talman! Då jag anser, att en utredning beträffande detta spörsmål är fullständigt onödig, är rent utav skadlig och förenad med synnerligen stora utgifter, som kunna betraktas såsom bortkastade, skall jag be att få yrka bifall till statsutskottets hemställan. Jag gör det inte därför, att jag hoppas att återvinna förtroendet hos statsutskottets ärade ordförande, ty det är för evigt förverkat, tack vare den lilla postbåten för 300,000 kronor, men jag gör det därför, att jag helt enkelt inte kan tåga, då jag ser, att man beträffande ett så fullkomligt omöjligt projekt begär, att staten skall offra medel för en utredning.

Herr andre vice talmannen: Generaldirektör Örne är ju så utomordentligt sakkunnig och sakkunnig på så många olika områden, men i detta fall får jag säga, att hans sakkunskap slår mig med förvåning. Jag har hört flera av de experter på detta område, som vi ha i vårt land, nämligen professorer i brobyggnads- och vägteknik vid tekniska högskolan, yttra sig om saken, men ställd bredvid generaldirektör Örnes torde deras sakkunskap vara liten och betydelselös.

När jag först fick höra talas om tanken på en brobyggnad över Kalmarsund, ansåg även jag, att det var ett alltför stort företag för den befolkning, som bebor Öland, och att kostnaderna skulle bli alltför höga ävensom att det tekniska utförandet av en dylik brobyggnad, så att den skulle kunna äga bestånd, även skulle stöta på stora svårigheter. Jag har emellertid sedan med mitt enkla lekmanaförstånd försökt bilda mig en mening i hithörande fråga, och jag får säga, att ju mer jag trängt in i densamma desto mer har det synt mig icke vara så oöverkomligt att bygga en bro över detta sund. Bron skulle ju delvis byggas som en bank, beroende därpå att det är så grunt vatten i sundet och att den skulle dragas över några på denna plats i sundet belägna holmar. Det skulle förbilliga brobygget i hög grad.

Herr Örne sade, att det är så liten befolkning på Öland, men vi ha ju t. ex. Lidingö, där det inte finns mer än tredjedelen så stor befolkning som på Öland, men där har byggts en bro, som kostar mycket mera pengar, än vad den här bron över Kalmarsund skulle behöva kosta, beroende på bottens beskaffenhet och vattendjupet vid Lidingöbron. Det är just det, som försvårar en brobyggnad, åtminstone enligt fackmännens utsago. Men kanske generaldirektör Örne även därvidlag har en annan mening än fackmännen.

För något år sedan beviljade staten miljoner för att ordna en genomfartsled för fiskarena genom ett sund på västkusten. Det kan ifrågasättas, huruvida det varit till nytta för någon större befolkning.

Beträffande brobyggnader ha vi tidigare i vårt land utfört ganska dyrbara sådana, vilka kostat väsentligt mycket mera — i förhållande till folkmängden på de platser, som förbundits medelst broarna — än vad ifrågasvarande bro sannolikt skulle komma att kosta. Det har nämligen, fastän naturligtvis

Om vägförbindelse mellan fastlandet och Öland. (Forts.)
preliminärt, eftersom någon utredning icke föreligger, beräknats av fackmän på området, att bron skulle komma att kosta mellan 6 och 8 miljoner kronor, och det är inte, får man väl säga, någon avskräckande summa för ett sådant företag. Jag vill därmed icke ha sagt, att staten på rak arm skall vara villig att bevilja medel för ändamålet. Men om en utredning skulle visa, att det för ortsbefolkningen finnes ett behov av en bro och att man även är villig att bidraga till dess byggande, så kan jag ej inse att staten borde ställa sig utanför.

Det är emellertid, som jag tidigare nämnt, arbetslösheten, som varit anledningen till, att detta förslag framlagts från enskilda riksdagsmäns sida. Socialministern begär ju för nästa budgetår 20 miljoner kronor att utdelas såsom kontantunderstöd till arbetslösa. Skulle inte dessa pengar kunna användas på något bättre sätt? Det är möjligt, att man slutligen inte kan finna några lämpliga arbetsföretag för de arbetslösa, utan att man får anslå åtskilliga tiotal miljoner kronor för direkta kontantunderstöd till lindrande av nöden bland dem. Kunde ej då tagas under övervägande huruvida ej ett företag som detta vore bättre att sätta i gång, än att intet arbete skall utföras för pengarna? Och det är just det, som varit anledningen till att vi, herr talman, vågat framföra detta projekt.

Herr Lindblad: Herr talman! Statsutskottets ärade ordförande har ju redan påpekat, att detta projekt framkommit på grund av vissa övningsuppgifter, som eleverna vid tekniska högskolan utfört, och man kan ju lägga fram åtskilligt för eleverna för att få deras fantasi i rörelse. Det skulle inte förvåna mig, om man framlade en plan om att bygga en bro över till Gotland. Fantasien är livlig, och man skulle säkerligen få fram åtskilligt, som tydde på möjligheterna av ett sådant brobygge. Emellertid har ju professorn i vägbyggnadsteknik vid tekniska högskolan, som varit uppe på utskottsavdelningen, förklarat, att denna fråga inte är aktuell, och detsamma uttalas också i den P. M., som åtföljer motionen. Jag antar, att det tekniskt är möjligt att utföra de arbeten, som det här är fråga om, men det blir också förenat med stora kostnader, om ett sådant utförande skall komma till stånd. De 7 miljoner kronor, som man beräknat för detta brobygge, komma säkerligen inte att räcka långt. Kostnaden för detta brobygge — det gäller ju en bro med en längd av 7 à 8 kilometer — kommer nog inte att stanna vid det lilla belopp, som här nämnts, ty man får lov att bygga en bro, som kan stå emot starka påfrestningar från is och storm i sundet mellan Öland och fastlandet.

Herr andre vice talmannen återopade Lidingöbron. Lidingöbron kostade emellertid åtskilligt mera än sju miljoner kronor. Men det är en stor skillnad mellan Lidingöbron och den här föreslagna bron. Lidingöbron, som förbinder Lidingön med Stockholm, med dess en halv miljon invånare, har ett helt annat trafikbehov att tillfredsställa, än vad denna projekterade bro har, och jag tror knappast, att de, som bo på södra delen av Öland, skulle bry sig om att fara den långa vägen upp till bron för att på den komma över till fastlandet. De komma nog, åtminstone under de tider av året då man kan komma över med båt, att resa över det smala sundet per båt i stället för att taga den långa omvägen på bron över till fastlandet.

Jag tror således, att det är en överloppsgärning att bygga en bro på den föreslagna platsen, en överloppsgärning, som man inte, åtminstone inte i första taget, får lov att räcka ens ett finger åt. Det är just det, som statsutskottet inte har velat göra. Vi ha alltför ofta varit släpphänta i fråga om att göra

Om vägförbindelse mellan fastlandet och Öland. (Forts.)

välvilliga uttalanden, och dessa uttalanden ha kommit att kosta staten ganska mycket. Det är på tiden, att vi göra utlåtandena mindre välvilliga, då det gäller sådana projekt som detta, för att icke animera dem, som ha ett visst intresse av att få fram ett dylikt projekt. Det har ju inte heller inom statsutskottet varit någon mer än herr andre vice talmannen, som ansett detta projekt vara av så stor betydelse som han anser det vara.

Herr andre vice talmannen motiverar också brobygget med att detsamma kan användas som arbete åt arbetslösa. Det är mycket riktigt, att vi behöva arbeten för arbetslösa, men man får försöka att gallra en liten smula bland de förslag, som framkomma, även då det gäller att åstadkomma arbeten för de arbetslösa. I det fallet anser jag, liksom de föregående talarna här, att projektet överhuvud taget ingenting annat är än ett hugskott, och, herr talman, jag kommer att rösta mot hugskottet och för utskottet, till vars hemställan jag yrkar bifall.

Herr Lindhagen: Jag måste instämma med andre vice talmannen. Detta inte bara därför, att jag vistats även på Öland och farit över Kalmarsund — jag har besökt de flesta delar av vårt land — utan därför, att jag vet, att befolkningen där under långa tider haft till önskemål att få en broförbindelse med fastlandet till stånd.

Här vill herr Örne, att vi skola blint lita på hans tekniska kunskaper i ämnet. Men när vi få höra, att man från Tekniska högskolan beräknar kostnaderna till 6—8 miljoner och herr Örne tvärsäkert kommer och säger, att bron kommer att kosta — om den skall byggas så, att den står bi — mellan 30 och 60 miljoner, så visar bara detta språng mellan 30 till 60 miljoner, att Örnes sakkunskap är byggd på obekantskap med kostnadsfrågan, ty om man inte är okunnig, hugger man inte till på det sättet.

Örne trodde också på en höft, att med bro skulle sparas bara några minuter i överfart, men han glömde, att med bro skulle inbesparas också tidslängden, inlastningarna med omlastningar från kärrorna ned på ångbåten och upp igen.

När nu en broförbindelse är en så gammal naturlig önskan hos befolkningen, kan man väl åtminstone så mycket sympatisera med densamma, att vi låta dem få en utredning om möjligheterna och kostnaderna. Då finge vi ju se siffrorna, och då kanske ölandsfolket självt bleve övertygat av dem. I synnerhet om man komme upp till Örnes 60 miljoner, skulle de nog bli övertygade om, att man inte kan begära denna bro längre.

De olika landsdelarna böra ha intresse för varandra och åtminstone tillmötesgå så rimliga fordringar som i denna motion framställts, till förmån för ett gammalt och naturligt önskemål. Nog borde ölandsfolket om möjligt få en bro. Men här gäller det företrädesvis små jordbrukare, förstås, som äro ställda inför en kompakt egoism på fastlandet, och då bryr man sig inte om det småfolk, som bor där nere och gärna vill få god förbindelse med det stora fäderneslandet.

Det är av denna anledning, herr talman, som jag instämmer i andre vice talmannens yrkande, att man inte skall här svara med ett knytnävsslag i ansiktet utan tillmötesgå önskemålet om utredning, så att man åtminstone får fram kostnadssiffrorna och får veta, om de äro överkomliga eller inte.

Herr Örne: Herr Lindhagen uttalade, att det är orättvist mot Ölands befolkning, att inte den också skall ha förbindelse med fastlandet. Jag vill då upplysa herr Lindhagen om, att staten uppehåller en ångbåtsförbindelse med fastlandet vintertid, som åtminstone de första 40 åren tillskyndade staten

Om vägförbindelse mellan fastlandet och Öland. (Forts.)
en högst betydande förlust. Det har således inte gjorts så förfärligt litet för den befolkningen.

Sedan sade herr Lindhagen, att jag gjort mig skyldig till en våldsam överdrift beträffande det pris, som anläggningen i fråga skulle komma att betinga. Jag skall då be att få erinra herr Lindhagen och även herr andre vice talmannen om ett par små saker.

Jag var med i Stockholms stadsfullmäktige samtidigt med herr Lindhagen, och beslöt en ny förbindelse mellan Mälaren och Östersjön, som kallas för Hammarbyleden. Sakkunskapen hade beräknat kostnaden till, vill jag minnas, 6,5 miljoner, och det tyckte jag, att man skulle kunna offra. Sedan kostade leden, som bekant, 26 miljoner och det berodde, tänker herr Lindhagen säga nu, på valutafallet. Men vad vet herr Lindhagen om, hur valutatan kommer att se ut här i landet om tre, fyra år? Ingen människa vet det.

Vidare ha vi Lidingöbron. Den voro vi med om att besluta, när det sades, att den skulle kosta 4 miljoner. När det var nedlagt 4 miljoner, kunde en lekman inte se, att det var utfört något nämnvärt arbete på platsen, och bron kostade sedan något sådant som 10 miljoner. Jag vill också upplysa herr andre vice talmannen om, att de människor, som bo på Lidingön, i allra största utsträckning arbeta i Stockholm och således måste resa in på morgonen och ut på eftermiddagen. Om det är så, att herr andre vice talmannen kan visa, att Ölands hela befolkning arbetar i Kalmar och måste resa två gånger om dagen över sundet, då skall jag vara med om en utredning, men inte förr.

Här gjordes för några år sedan genom en dyrbar kommitté en utredning angående utvidgning av en kanal uppe i bergslagen. Såvitt man kunde se med de priser, som gällde, när utredningen var färdig, skulle denna kanal kosta 60 miljoner kronor. Den tillstyrktes dock av teknikerna. Den skulle dock inte kunna göra någon nytta alls, utan endast påkalla statsunderstöd åt Västeråsbanan under sommartiden, om den verkligen kom till, eller också framtinga oerhört höga frakter på denna bana om vintern för att täcka förlusterna under resten av året. För en tekniker — för en teknokrat skulle vi kunna säga för att vara riktigt moderna — ligger det en stor tjusning i att göra utkast till alla möjliga anläggningar, men det är de enkla lekmännen, som till slut skola bedöma, vad som behöves och vad vi anse oss kunna kosta på av allmänna medel i fråga om dylika anläggningar.

Nu säger herr andre vice talmannen, att det har begärts 20 miljoner kronor till kontantunderstöd åt de arbetslösa, och är det då inte bättre att bygga en sådan bro som denna? Jag måste verkligen förvåna mig över att en ledamot av statsutskottet, som behandlar dessa frågor, kan lägga den synpunkten på saken. De 20 miljonerna gå till folk, som inte kunna utnyttjas i arbete, och även om vi bygga denna bro, blir det nödvändigt — jag har visserligen inte gjort några kalkyler, men det säger mig mitt sunna förnuft — att ge så där en 19,700,000 kronor till kontantunderstöd, och högst 300,000 skulle möjligen kunna gå till arbetslöner åt sådana arbetare, som annars skulle ha kontant understöd. Man kan väl för övrigt inte samla ihop alla, som skola åtnjuta kontant understöd i hela landet och sätta dem i arbete vid en bro över Kalmarsund. Det är orimligt. Titta på de broar, som byggas här i Stockholm, och se, hur många arbetare som tagas i anspråk för deras byggande! Det är inte så oerhört många, skall jag säga herr andre vice talmannen.

Jag vet, att det är mycket olämpligt, att jag ger mig in på den förevarande frågan, ty mitt ståndpunktstagande betraktas naturligtvis som ett angrepp på bönderna — det har ju redan herr Lindhagen gjort — men jag måste säga, att vare sig det är fråga om angrepp på bönderna eller icke, kan jag icke vara med på, att staten fortsätter att göra sådana dumheter, som gjorts på sista tiden,

Om vägförbindelse mellan fastlandet och Öland. (Forts.)

då staten till järnvägsbyggnader anslagit tiotals miljoner, som äro totalt bortkastade. Staten själv har måst köpa igen en del privatjärnvägar för ett ringa antal hundratusental kronor, ehuru de kostat väldiga summor. Vi kunna inte heller fortsätta att bygga landsvägar på det ekonomiskt vårdslösa sätt som nu sker. När jag varnar för detta, är det inte av något hat eller avoghet mot dem som bo på landsbygden utan för att skydda dem mot framtida skatter för underhållet av dessa vägar. Och jag är säker på, att om verkligen Ölandsbron kommer att kosta vad man kan befara, så har inte Ölands jordbrukarbefolkning rygg att bära utgifterna för underhållet av den bron, utan dem får staten också kosta på.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr andre vice talmannen: Herr talman! Herr Örne vill gärna förenkla ett yttrande, liksom han förenklar framlagda förslag, när det så passar honom. Här säger herr Örne, att jag skulle ha sagt, att man skulle kunna vid ett brobygge sysselsätta den arbetslösa befolkning, som eljest skulle underhållas genom kontantunderstöd. Det har jag för min del inte sagt, men jag har sagt det, att man bör i så stor utsträckning som möjligt anordna arbeten för de arbetslösa, så att man kan minska kontantunderstödet, och den meningen har, så vitt jag kunnat finna, varit företrädd såväl inom som utom riksdagen. När jag då ställde upp siffran — 20 miljoner kronor — och frågade, om man inte skulle kunna anordna några arbeten för att minska kontantunderstöden, så torde däremot väl inte vara något att invända.

Sedan skulle jag vilja säga herr Lindblad en sak. Herr Lindblad gjorde gällande, att på Lidingö bodde visserligen en liten befolkning, men att på andra sidan om sundet bodde en befolkning på en halv miljon, då vill jag säga herr Lindblad, att på fastlandssidan av Kalmarsund bor en befolkning på 6 miljoner människor, alltså väsentligt större än den, som herr Lindblad tog som exempel. Är det nu så, att Lidingöbron som herr Lindblad nämnde kostade fyra gånger så mycket, som enligt preliminär beräkning en bro över Kalmarsund skulle kosta, då kan det väl försvaras, om man ville bygga densamma. Jag vågar inte yttra mig om dessa förhållanden. Jag känner inte vad Lidingöbron kostat, men jag har hört sägas, att den kostat åtskilligt mera än en bro över Kalmarsund skulle kosta.

Dessa förhållanden finge ju klarläggas av en blivande utredning, och det är för den utredningen, som jag här talat. Jag vill därmed inte säga, att jag under alla förhållanden skulle vilja vara med om att bevilja penningar till en brobyggnad i detta fall, utan det må bli beroende på, om kostnaderna stanna inom rimliga gränser. Det är för denna utredning, som jag här gjort framställning om, att riksdagen ville bevilja medel, och skulle en sådan utredning visa, att det ej är några tekniska svårigheter och att det går för rimliga kostnader, varför skall man då sätta sig emot att skaffa bättre kommunikationer till denna landsända? Jag kan icke förstå, att riksdagen skulle ha någon anledning att sätta sig emot detta.

Herr Lindhagen: Herr Örne talade här till förmån för sin postbåt, och den spelade nog också sin roll i detta sammanhang. Det är väl därför, som Örne är så het på gröten i dag och tycker det är onödigt att i verkets stat få avskrivna postbåten såsom icke vidare någon tillgång. Vidare förenklar Örne saken på annat sätt, som ytterligare understryker, att han lika litet som jag äger minsta tillstymmelse till sakkunskap i denna kostnadsfråga.

Örne sade nyss att det inte kan bli så många, som kunna arbeta på bron. Men dammen, allt material som skall tillverkas av verkstäderna . . . Herr Örne:

Om vägförbindelse mellan fastlandet och Öland. (Forts.)
Sten.) Skall det bli en stenbro? Det är väl ingen, som har tänkt sig. (Herr Örne: En bank.) Ja men det skall väl bli spann även över segelrännorna, så att båtarna kunna komma fram, men det räknar Örne inte heller med.

Och så talar Örne om teknokrati. Ja, det skall gudarna veta, att teknokrati och byråkrati härja i landet på olika sätt, och nog ha vi blivit illa kuggade många gånger här i kammaren både av teknokrater och byråkrater. Och själva äro vi allesammans en liten smula byråkrater, när det gäller, så det är inte värt att nu sätta skottpengar särskilt på teknokratien. Den kan i alla fall räkna rätt, den också, och de senaste stora broarna, bron över Tranebergssund och Västerbron i Stockholm, äro byggda på teknokratiens beräkningar, och på dessa beräkningar ha verkstäder lämnat anbud, så att där måtte det väl åtminstone inte vara oriktigt räknat. Hammarbyleden blev ju dyrbar, och Örne trodde, att jag sagt, att det berodde på den fallande valutan. Det har jag inte sagt, men det förhåller sig väl så, vadan jag är tacksam för denna hjälp att förklara detta höga belopp. För övrigt berodde det på många omständigheter. Det är så, att när man börjar smått, växer aptiten på att göra något större, och slutligen hamnar man i oberäkneliga utgifter. Jag befalar, att allt detta byggande kostar Stockholm för mycket pengar, och jag är rädd för, att det kan gå med Stockholm, som det gick med Grekland, som efter vad man säger gick under därför, att det hade förbyggt sig. Men nu är det gjort, och efterkommande få väl söka amortera det. Men när det gäller bron över Kalmarsund, får man ju tillfälle att se upp med den, när beräkningarna komma.

Jag har gått i gårdar där nere och hört folket tala om sin väntan på den bro, som någon gång borde komma till. Jag har som sagt färdats och vandrat nästan överallt i Sverige, så jag vet ungefär vad man säger. Nu tycker jag, att man skulle mot en sådan landsända som denna kunna visa det intresset från denna stora kompakta majoritet här uppe, som har avgörandet i sin hand, att man behjärtar detta gamla önskemål, åtminstone genom en utredning. Jag hoppas bron inte blir så dyr, att den går på en mängd miljoner. Om jag visste det med visshet, skulle jag rösta emot förslaget redan i dag, men det kan till äventyrs bli en enklare bro, förmodar jag, och genom den motiveering, jag givit, har jag sagt ifrån detta för min del. Sedan blir det ju en penningfråga, om den kan byggas. Bär det så åt skogen, som Örne tecknade det ur sin fria fantasi, kan man så mycket lättare övertyga ölänningarna om, att de få skrinlägga sina önskningar, tills de välsignade maskinerna blivit ännu mera fullkomliga, så att man kanske kan göra bron för nästan ingenting alls. För övrigt talas här om, att allting måste »bära sig». Till och med postbåtens tillkomst klandras. Men det inträffar att vi ta hänsyn även till ideella värden. Sålunda har staten byggt en mycket dyrbar så att säga bro, som man visste ej skulle bära, för en särdeles fåtalig befolkning. Denna bro kallas för inlandsbanan.

Det är från ölänningarnas synpunkt som jag yrkat på att motsvarande tillmötesgående skulle ställas i utsikt för det billiga pris, som i motionen ifrågasatts. Jag kan inte stå här och tro på Örnes sakkunskap, utan jag vill ha vederhäftig sakkunskap, herr Örne.

Herr Forssell: Herr talman! Jag har begärt ordet endast för att i någon mån replikera herr Örnes sangviniska uppfattning om kostnadsberäkningar i allmänhet och särskilt för en sådan här bro. Jag vill då först säga, att Hammarbyleden, som herr Örne också talade om, var beräknad att kosta något mindre än 6 miljoner, jag vill minnas 5,600,000, och den kostade inte 29 miljoner, utan räknar man med vad staten fått betala för sin bro över kanalen och därjämte begär den oförrätten mot projektörerna att räkna ränta på pen-

Om vägförbindelse mellan fastlandet och Öland. (Forts.)

ningarna under byggnadstiden, så är kostnaden för Hammarbyleden nära 60 miljoner och inte 29.

Beträffande Lidingöbron var situationen den, att det förelåg ett privat projekt från en man, som ägde en del av Lidingön och som hade såväl bindande anbud som även tillgängliga penningar för att bygga en flytande bro för spår-vagnstrafik, som skulle ha kostat 600,000 kronor och ha tillfredsställt Lidingös behov för många år. Då sades det, att båda kommunerna tillsammans kunde för tre och en halv miljon bygga en fast bro över sundet, och det vore bättre att göra detta än att lämna det åt privat företagsamhet. Sedan har bron kostat, om jag inte är fel underrättad, nära 12 miljoner och inte tio och en halv, så nog finns det skäl att i de flesta fall, när man kommer till ett sådant här projekt, öka kostnaderna bra mycket över dem som ha beräknats, innan noggranna undersökningar föreligga, vilket, som bekant, inte var fallet i någon av de celebra brofrågorna här uppe i Stockholm.

I den föreliggande sakfrågan vill jag inte gå in på några detaljer.

Herr Borell: Herr talman, mina herrar! Herr Lindhagen sade bland annat, att om man länge hört ett önskemål framställas från en landsända, så skall man tillmötesgå det, och han berörde också förhållandena på den tid, då den beryktade båten kom till. Jag var på den tiden kommunikationsminister. Jag är ölänning, och det kom upp en deputation från Öland och ville ha den där båten, som enligt min mening är alldeles onödig. Och det håller jag fortfarande på, herr Örne, om jag skall använda samma starka ord som herr Örne, att det var ett ekonomiskt vanvett att bygga den båten. Jag sade alltså helt enkelt nej till deputationen: det kommer ingen proposition om den saken. Vederbörande uttalade då sin stora förvåning över, att jag som ölänning kunde motsätta mig detta ölänningarnas intresse, och det stod i ett Ölandsblad kort efteråt: Statsrådet Borell förräder sin fäderneö! Men jag vill, även med risk att få samma beskyllning ännu en gång, nu uttala en liknande uppfattning, därför att jag inte tycker om, att lokalintressena på ett oförnuftigt sätt göra sig breda i riksdagen, den meningen nämligen, att detta förslag är i förhållande till trafikbehovet ett förslag, så fantastiskt, att jag menar, att förnuftigt folk kan inte reflektera på det. Kommunikationerna till Öland äro utmärkta. Med de goda ångbåts- och ångfärjeförbindelser, som finnas, kommer man över på 20 minuter. Planen är enligt min mening orimlig. Jag vågar säga detta, trots att jag är ölänning och trots att jag vet vad som kommer att sägas om mig från ölänningarnas sida.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bestridande av kostnader för utredning rörande omarbetning av aktiebolagslagstiftningen; och

nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om anstånd för Norrbottens läns landsting samt Gällivare och Jukkasjärvi kommuner ävensom Kiruna municipalsamhälle med återbetalning till kronan av erlagda utskylder.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. skatt å
choklad och
andra söt-
varor.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 28, i anledning av väckta motioner om införande av skatt å choklad och vissa andra sötvaror.

I två likalydande, till bevillningsutskottet hänvisade motioner, nr 106 i första kammaren av herr *Trygger* m. fl. och nr 215 i andra kammaren av herr *Lindman* m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte besluta åsätta choklad och chokladvaror, kakaopreparat, konfekt, marsipan och marsipanvaror, marmelad i bitar, karameller och pastiljer ävensom övriga huvudsakligen av socker, choklad, kakao, frukter, mandel, nötter eller fruktkärnor tillverkade sötvaror en skatt av 25 procent av det obeskattade tillverknings- eller importvärdet.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande betänkandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, i anledning av de likalydande motionerna I: 106 av herr *Trygger* m. fl. och II: 215 av herr *Lindman* m. fl., i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om utredning av frågan om införande av särskild skatt å omsättning av choklad och andra sötvaror ävensom för riksdagen framlägga det förslag, som kunde av utredningen föranledas.

Reservation hade avgivits av herrar *Björnsson*, *Åström*, *Lövgren* i Boden, *Olsson* i Gävle, *Hjalmarsson*, *Sjödahl*, *Werner* i Hultsfred, *Eklund*, *Blomquist* och *Ljunggren*, som anført:

»Då det inom utskottet upplysts, att förevarande skatteform redan är föremål för Kungl. Maj:ts uppmärksamhet, varför en skrivelse med anhållan om utredning måste anses överflödig, få vi hemställa, att de likalydande motionerna I: 106 av herr *Trygger* m. fl. och II: 215 av herr *Lindman* m. fl. icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.»

Herr Åström: Herr talman! Då jag har varit med om att underteckna den mycket kortfattade reservation, som föreligger vid utskottsbetänkandet, skall jag be att få yttra några ord.

Det har inte rått inom utskottet några stridiga meningar i principiellt avseende, men särskilt då det gällt den praktiska utformningen av förslaget, ha uppfattningarna varit olika. Minoriteten, reservanterna, har haft den uppfattningen, att de praktiska svårigheterna knappast skulle låta sig övervinnas. Majoriteten har tydligen sett någon möjlighet till övervinnande av dessa svårigheter, men den har inte vågat påyrka något bifall till motionerna utan inskränkt sig till att hemställa, att riksdagen skulle besluta en skrivelse till Kungl. Maj:t om en utredning.

Vi ha under behandlingen i utskottet fått tydligt och klart för oss, att Kungl. Maj:ts regering har intresserat sig för detta spörsmål. På initiativ av föregående regering har en utredning påbörjats, och den har tydligen varit ganska grundlig. Det uppdrogs åt en särskild person att vidtaga denna utredning och att genom studier i de grannländer, där man genomfört en sådan skattelagstiftning på detta område, taga reda på verkningarna av densamma. Den som har skött denna utredning var också föredragande i utskottet, och den redogörelse, som han lämnat om de stora skiljaktigheter som förefinnas mellan förhållandena i våra grannländer och i vårt land på detta område, måste ytterligare understryka de mycket större praktiska svårigheter, som skulle förefinnas hos oss vid en sådan skattelagstiftnings genomförande. Vi ha mångdubbelt större antal tillverkare, än som finns i de övriga nordiska länderna.

Om det ordnas på det sättet, att skatten exempelvis skulle bli 25 procent, kommer detta otvivelaktigt att medföra en mängd svårigheter för dem, som

Ang. skatt å choklad och andra sötvaror. (Forts.)

mera industriellt ha denna näring till yrkesutövning. Då blir ju helt naturligt följden, att arbetslöshet kommer att uppstå, därvid antalet privata tillverkare kommer att ytterligare ökas, och vi tro inte på möjligheten att genomföra en kontroll, som skulle kunna förhindra avsättningen av sådana alster.

Men vad som framför allt varit avgörande, när vi i reservationen yrkat avslag på förslaget om en skrivelse i detta ämne till Kungl. Maj:t, är, att saken redan varit föremål för en regerings uppmärksamhet och att de stats-ekonomiska förhållandena äro sådana, att varje regering måste försöka leta fram alla de skattemöjligheter, som det finns några förutsättningar att draga nytta av och som inte äro av den art, att kostnaderna för kontrollen och indrivningen av skatten komma att neutralisera själva inkomsten. Sådana förslag måste också varje finansminister vara intresserad av att få framlagda för riksdagen. Vi kunna således vara övertygade om, att riksdagen inte behöver skriva varit föremål för en regering på denna punkt skall göra vad som är möjligt. Finns det några möjligheter att övervinna de praktiska svårigheterna för skattens uttagande och kontrollens ordnande så att man inte i alltför hög grad försvårar förhållandena för mängden av privata tillverkare och omöjliggör den existens, de nu hava på detta område, kommer nog också regeringen utan riksdagens begäran att framlägga ett sådant förslag. Det är dessa omständigheter, som varit avgörande för reservanternas.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Holmgren: Herr talman! När man läser utskottets betänkande, fäster man sig vid, att man både i motionen och i betänkandet med varandra sammanblandar födoämnen och njutningsmedel. Det är väl ändå så, att man, när det gäller beskattning, har anledning att göra en principiell skillnad emellan födoämnen som äro nyttiga och vilkas förbrukning är önskvärd och njutningsmedel, som icke innehålla näringsämnen och som på grund av sin halt av giftiga ämnen icke kunna anses vara önskvärda för förbrukning. Så är det ju här. Här står det talat om dels frukter, sockrade frukter, och dels kakaopreparat, vilka, om de icke äro tillsatta med socker, endast äro njutningsmedel och njutningsmedel till följd av att de innehålla gifter för nervsystemet.

Det är då egendomligt att finna, att av motionärerna påyrkats — och det tycks utskottet också instämma i — att från beskattning skall undantagas kakaopulver och kokchoklad i kakor. Sålunda just de preparat, som inte ha något som helst värde för samhället utan äro direkt skadliga, äro de enda, som skola undantagas från denna beskattning.

Jag har velat framhålla dessa synpunkter. Just dessa problem återkomma så ofta här i riksdagen, att jag ansett mig skyldig att påpeka detta förhållande, för den händelse en utredning skall komma till stånd.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Herr Nilsson, Johan, i Kristianstad: Herr talman! Det budgetära läge, som förefanns vid denna riksdag, var ju sådant, att man vid granskningen av Kungl. Maj:ts förslag ställde sig skeptisk och tveksam mot föreliggande inkomstberäkningar och mot lämpligheten av en beskattning i enlighet med alla de förslag, som Kungl. Maj:t hade framlagt. På samma gång som man ställde sig kritisk och tveksam mot en del av förslagen, var det ju nödvändigt att, om man ville underkänna något av dem, man i stället gav anvisning på möjligheter att taga andra inkomster för att därigenom ersätta eventuella jämkningar på vissa områden. Då ha ju förslag i olika riktningar väckts, att man skulle försöka på olika områden, där man kunde anse det vara

Ang. skatt å choklad och andra sötvaror. (Forts.)
rimligt. Därvid ha också framkommit ett par förslag, som i dag föreligga till behandling, nämligen beskattning på choklad och sötsaker, vilka kunna anses såsom i viss mån lyxbetonade och umbärliga varor, och i nästföljande betänkande rör det sig om läskedrycker m. m.

Vad beträffar de varor, som nu föreligga till behandling, är det riktigt — såsom den förste ärade talaren i detta ämne erinrade om — att vi haft en föredragning inom utskottet, som grundade sig på vissa utredningar, som hava igångsatts av den förutvarande regeringen. Det framgick emellertid av denna föredragning, att det var förenat med ganska stora svårigheter att anordna en effektiv kontroll på detta område och att det säkerligen krävde rätt mycken omtanke för att få en tillförlitlig och effektiv kontroll. Det är ju nämligen så, att det inte enbart är stora företag, som det gäller, utan vi ha ju en mångfald av småföretagare på detta område, som möjligen skulle komma att rubbas i sin sysselsättning. Det skulle också komma att bli svårt att kontrollera dessa.

Nu är det ju tydligt, att den enklaste vägen, om man vill skaffa inkomster på denna väg, kanske vore att återgå till den sockeraccis, som vi slutligt avskaffade för ett fåtal år tillbaka. Där skulle man säkert kunna göra de tillförlitligaste beräkningarna på inkomsten, och kontrollen skulle också vara synnerligen enkel. Men utskottet har utgått ifrån, att det kan råda mycket delade meningar inom riksdagen, huruvida — om man blir nödsakad att tillgripa beskattning på detta område — riksdagen är inställd på att återgå till denna sockeraccis eller om man föredrar att beskatta dessa i viss mån lyxbetonade varor. Det är egentligen från denna utgångspunkt, som utskottsmajoriteten har ansett, att det vore lämpligt att fästa Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på, att en utredning versktälles, som kan ligga till grund, ifall det blir nödvändigt att tillgripa denna beskattning. Såsom här har erinrats, har en utredning redan förebedelsevis varit i gång, men det var genom en förutvarande regerings försorg, och man kan ju inte vara alldeles förvissad om, att den nuvarande regeringen har samma inställning. Därför skulle det inte vara olämpligt att fästa den nuvarande regeringens uppmärksamhet på detta förhållande.

Det torde ju sedan bli en framtida sak, huruvida frågan kommer upp och om det blir nödvändigt att tillgripa denna beskattning. Jag hör inte till dem, som anse, att denna beskattning är nödvändig, utan jag anser, att det ej bör ske, förrän man blir tvungen därtill. Men skulle läget bli sådant, kan det ju vara angeläget att ha en tillförlitlig utredning, så att man kan taga slutlig ställning till frågan.

Det är från dessa utgångspunkter, herr talman, som jag anser, att det kunde vara skäl i, att första kammaren biträder utskottets förslag, till vilket jag ber att få yrka bifall.

Herr Sjö Dahl: Herr talman! Jag skulle blott vilja fästa kammarens uppmärksamhet på vad en sådan här beskattning skulle komma att betyda för den redan förut tryckta arbetsmarknaden i landet.

Här finnas ju inom denna industri cirka 5,000 arbetare. Enligt den erfarenhet, som man gjort i Danmark vid beskattningens genomförande, minskades där produktionen med omkring en fjärdedel eller 25 procent. Att under de förhållanden, vari vi nu leva, och med erfarenheterna från Danmark ställa i utsikt en så pass kraftig nedgång, hör knappast till de mera önskvärda framställningarna från riksdagens sida. Man har ju dessutom att erinra sig, att det är 4,000 småtillverkare i landet, som dels i hemmen och dels i konditorierna syssla med tillagning av diverse sötsaker, och som nog delvis äro

Ang. skatt å choklad och andra sötvaror. (Forts.)

rätt pressade av den genom depressionen inträdda minskningen i efterfrågan på dessa varor. Denna beskattning kommer i all synnerhet att drabba dessa småtillverkare i tusental i hem eller industrier. Det skulle vara synnerligen oriktigt att lägga en ännu tyngre börda på dem, än vad som för närvarande är fallet.

Då det dessutom är på det sättet, såsom den förste ärade talaren har påpekat, att denna skatteform icke tillför staten inkomster annat än i förening med högst betydande utgifter, då det är mycket svårt att genomföra en be-teckning av varorna, som inte leder till onödigt och mångahanda trassel, då det är en skatteform, som erfordrar en utomordentligt kostsam och omfattande kontroll och som kanske särskilt för småtillverkarna bleve rentav outhärdlig, då det blir inte blott mycket kostsamt för statsverket utan även betungande för tillverkningen genom omändring i industrien av dess maskinella anordningar — enligt vad som upplysts i utskottet — är det ju givetvis en skatteform, som man inte i första hand bör rekommendera.

Man kan tydligt i motionens motivering utläsa, att frågan redan där framkallat ett visst bekymmer. Då utskottsmajoriteten icke kunnat tillstyrka den ursprungliga högermotionen om införande av skatt, är även motiveringen för en skrivelse till Kungl. Maj:t präglad av åtskilligt lidande över, att man inte kunnat prestera en starkare motivering, än man gjort. Såsom det huvudsakligen återstående skälet framföres, att man bör fästa den nuvarande regeringens uppmärksamhet på denna skatteform, för att den borde under speciellt tryckta omständigheter upptagas till prövning. Men även detta förfaller, då man kan förutsätta, att reservanterna inte hade skrivit som de gjort, att förevarande skatteform redan är föremål för Kungl. Maj:ts uppmärksamhet, utan att man gjort sig underrättad om, att så vore förhållandet.

Under sådana omständigheter och då det icke är i överensstämmelse med riksdagens praxis att skriva i en sak, som redan varit föremål för en förutvarande regerings och är föremål för den nuvarande regeringens uppmärksamhet, ber jag, herr talman, att få yrka avslag på utskottets framställning.

I detta anförande instämde herr *Olsson, Oscar*.

Herr Bergman: Herr talman! Med anledning av den föregående ärade talarens anförande ber jag att få säga, att den första delen därav skulle hava varit mera på sin plats, därest utskottets betänkande utmynnat i ett tillstyrkande av motionerna. Men det är ju icke förhållandet, utan utskottet hemställer endast om utredning angående denna sak, som synes utskottet vara så pass viktig, att man bör kosta på den en utredning. Nu skall det naturligtvis ingå i en utredning att just lägga fram de fakta, som komma att få inflytande på saken, t. ex. huru många som kunna beräknas bli arbetslösa härigenom och huruvida det finns möjlighet att överflytta denna arbetskraft till nyttigare verksamhet. Det bör ej vara omöjligt.

Att man anser saken vara behjärtansvärd, beror ju huvudsakligen av två omständigheter. Den ena är, att den konsumtion, i vars tjänst den ifrågavarande industrien står, i det stora hela är en lyxkonsumtion. Jag är ingalunda benägen att lägga konsumtionsskatt på varor, då det gäller sådant, som är nödvändigt och nyttigt; men att lägga en dylik skatt på lyxvaror är ju någonting helt annat. Den andra anledningen är rent finansiell. Det har ju visat sig, att man i Danmark genom en sådan skatt fått in ej mindre än 11 miljoner kronor — om jag inte missminner mig — och i Norge 8 miljoner kronor. Det

Ang. skatt å choklad och andra sötvaror. (Forts.)

är ju inga föraktliga summor i dessa tider, då staten behöver täcka så många hål i sin budget.

Nu sade herr Sjödahl, att det blir en så ofantligt kostsam kontroll. Det har dock icke visat sig vara något oöverkomligt i de nämnda grannländerna. Även den frågan skulle för övrigt naturligtvis ingå i den begärda utredningen.

Så har man slutligen sagt, att Kungl. Maj:t redan har sin uppmärksamhet fäst på detta spörsmål. Ja, det kan så vara; det var ju dock närmast den föregående regeringen detta gällde, men det förefaller, som om den nuvarande regeringen icke skulle hava så stort intresse för denna skatteform, just därför att den avser en konsumtionsskatt. Man synes därvid ej fästa sig vid den nyss antydda viktiga skillnaden mellan olika konsumtionsskatter.

I anledning av vad herr Holmgren för en stund sedan yttrade ber jag att i detta sammanhang få säga, att jag fullständigt instämmer med honom däri, att man icke skall låta skatt drabba konsumtionen av sådana varor, som äro nödvändiga och nyttiga, utan blott konsumtionen av onyttiga varor och lyxvaror. Han gjorde anmärkning på någonting, som han ansåg innebära en sådan sammanblandning. Jag var, när formuleringen beslöts, icke närvarande i utskottet, på grund av uppdrag i det särskilda utskottet. Om jag hade varit närvarande, skulle jag antagligen hava yrkat, att det borde något tydligare utsägas, att allt sådant borde undantagas, som kunde rubriceras såsom näringsmedel. Detta är naturligtvis i alla fall andemeningen, och om en utredning kommer till stånd, så är det klart, att denna synpunkt kommer att vinna beaktande. När man undantog kakaopulver och kokchoklad, var det naturligtvis just därför att dessa artiklar ansågos kunna tjäna en nyttig konsumtion. Skall choklad i allmänhet betraktas som en lyxvara eller som en nödvändighetsvara? Därutinnan böjer jag mig naturligtvis för herr Holmgrens auktoritet, men den saken får väl utredningen också lägga i dagen.

Jag kan således ej finna, att man har någon anledning att motsätta sig denna utredning, så mycket mindre som reservanternas enda angivna skäl emot en dylik utredning är, att man säger, att en skrivelse till Kungl. Maj:t är överflödig, därför att Kungl. Maj:t redan har sin uppmärksamhet fäst på saken. Då kan det väl i alla fall inte göra någon större skada, om man ytterligare understryker detta.

Jag får sålunda, herr talman, yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna betänkandet hemställt samt vidare på godkännande av den vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Aström* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 28, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt,

Ang. skatt å choklad och andra sötvaror. (Forts.)

att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 29, i anledning av väckta motioner om skatt å mineralvatten och vissa läskedrycker eller å kolsyra, som användes vid tillverkning av nämnda slag av drycker.

I två likalydande, till bevillningsutskottet hänvisade motioner, nr 97 i första kammaren av herr *Nylander* m. fl. och nr 189 i andra kammaren av herr *Lundell* m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte besluta åsätta mineralvatten och kolsyrade, alkoholfria läskedrycker en skatt av 10 öre per liter, eller ock, därest detta förslag icke skulle vinna riksdagens bifall, i stället besluta åsätta kolsyra, som användes vid tillverkning av nämnda slag av drycker, en skatt till belopp motsvarande den förut per liter föreslagna.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på återopade grunder hemställt, att de likalydande motionerna I: 97 av herr *Nylander* m. fl. och II: 189 av herr *Lundell* m. fl., om skatt å mineralvatten och vissa läskedrycker eller å kolsyra, som användes vid tillverkning av nämnda slag av drycker, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr Nylander: Herr talman! Detta ärende är ju i stort sett av samma beskaffenhet som den fråga, som vi alldeles nyss behandlade. Det gäller i en tid, då staten måste försöka finna nya inkomstkällor, att då finna dem på sådana områden, där man tycker, att det utan några betänkligheter i princip kan åstadkommas nya inkomster för staten. Att det är ett sådant område här, när det gäller mineralvatten och läskedrycker, är väl ganska påtagligt.

Nu är det ju så, att motionärerna väl ha klart för sig de vanskligheter och svårigheter, som måste vara förknippade med att införa en särskild beskattning av dessa mineralvatten. Men jag tror i alla fall, att saken har den betydelsen, att man kunde gå med på en utredning av denna sak, lika väl som vid det just nu behandlade ärendet om konditorivaror och sötsaker, då det beslöts en skrivelse till Kungl. Maj:t.

Utän att närmare ingå på de olika detaljerna i denna fråga ber jag därför, herr talman, att få yrka, att riksdagen måtte, i anledning av de likalydande motionerna nr 97 i första kammaren av mig m. fl. och nr 189 i andra kammaren av herr *Lundell* m. fl., i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om utredning av frågan om införande av särskild skatt å omsättning av mineralvatten och kolsyrade, alkoholfria läskedrycker ävensom för riksdagen framlägga det förslag, som kan av utredningen föranledas.

Herr Nilsson, Johan, i Kristianstad: Herr talman! Jag vill endast säga, att bevillningsutskottet ägnat denna fråga vederbörlig uppmärksamhet. Vi hade även i denna fråga liksom i den föregående föredragning av sakkunniga på området men kommo till det resultatet, att det skulle vara mycket små utsikter för att få något effektivt och ekonomiskt resultat av en beskattning på dessa läskedrycker. Ehuru väl man skulle kunna tycka, att det finns fog för en viss beskattning på detta område, kommo vi likväl till det resultatet, att det åtminstone under nuvarande förhållanden inte skulle vara lönande att besvära Kungl. Maj:t med någon framställning i detta ärende.

Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

*Om skatt
å mineral-
vatten och
vissa läske-
drycker m. m.*

Om skatt å mineralvatten och vissa läskedrycker m. m. (Forts.)

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att i avseende på det nu ifrågavarande betänkandet yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr *Nylander*, att riksdagen skulle, i anledning av de likalydande motionerna I: 97 av herr *Nylander* m. fl. och II: 189 av herr *Lundell* m. fl., i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om utredning av frågan om införande av särskild skatt å omsättning av mineralvatten och kolsyrade, alkoholfria läskedrycker ävensom för riksdagen framlägga det förslag, som kunde av utredningen föranledas.

Sedermera gjordes propositioner i enlighet med dessa båda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Om rätt att insända besvär över riksdagsmannaval med posten.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 17, i anledning av väckt motion om beredande av möjlighet att insända besvär över riksdagsmannaval med posten.

I en inom första kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 239, hade herr *Anton Pettersson* hemställt, att riksdagen måtte för sin del antaga som vilande sådan ändring av riksdagsordningen, att besvär över riksdagsmannaval skulle kunna insändas till Konungens befallningshavande med posten, samt att vederbörande utskott måtte utarbета förslag till härför erforderliga grundlagsändringar.

Utskottet hade i det nu förevarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Enligt en vid utlåtandet avgiven reservation hade herrar *Hellberg*, *Sandegård*, *A. Pettersson*, *Persson* i Trången och *Olsson* i Mora ansett, att utskottets utlåtande bort hava den lydelse, reservationen visade, och avslutas med en hemställan, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till sådan ändring av riksdagsordningen, att besvär över riksdagsmannaval skulle kunna med posten insändas till Konungens befallningshavande.

Herr Hellberg: Herr talman! När denna fråga behandlades i utskottet — det är ju nu rätt länge sedan — kom jag alldeles osökt att erinra mig en anekdot, som berättas av herr talmannens företrädare i hans memoarer. Då vi ha tid på oss och historien är mycket kort, kan jag gärna berätta den även här, ty den passar alldeles utmärkt in i sammanhanget.

En gammal ärkebyråkrat och verkschef fick en dag besök av en person, som frågade efter en skrivelse, som han hade ingivit till verket. Den gamle verkschefen blev stel av förtrytelse och häpnad och sade: »En skrivelse! Min herre talar om en skrivelse! Min herre borde veta, att en skrivelse endast kan avlätas av en myndighet eller ett ämbetsverk. Min herre har förmodligen ingivit en skrift!» När sedan besökaren avlägsnat sig, vände sig den gamle verkschefen till sina underordnade och sade: »Där ser man, till vilken grad allmänheten är obildbar. Den förstår inte ens skillnaden mellan en skrivelse och en skrift.»

Den grundlagsparagraf, som beröres i motionen, har efter den gamle byråkrats föredöme försökt att lära allmänheten att skilja på betydelsen mellan »ingiva» och »insända», och den har inte lyckats att få allmänheten att förstå denna skillnad. Allmänheten har visat sig obildbar, trots att den har bearbetats

Om rätt att insända besvär över riksdagsmannaval med posten. (Forts.)
i nära 70 år. För min del måste jag säga, att jag tycker, att allmänheten verkligen är ursäktad, ty än i dag såsom på Dumboms tid gäller, att det sannerligen inte är lätt att begripa, vad ingen människa kan förstå. För det vanliga bondförståndet är det omöjligt att begripa, att besvär skola prövas eller inte prövas allt efter det befordringssätt, som användes för att få dem till vederbörande myndighet. Om de »ingivas», d. v. s. om vederbörande har skaffat sig ett ombud, som lämnar in dem till denna myndighet, då upptagas de till prövning, men skickas de genom herr Örnes kommunikationsverk, upptagas de inte till prövning. Sannerligen, det är inte rimligt begärt, att allmänheten skall förstå en sådan absurditet.

Nu kan man säga, att det är bara några halvanalfabeter, som inte kunna förstå den skillnaden, medan andra människor begripa den mycket bra. Det förekom i utskottet ett vittnesbörd, som i det fallet är ganska talande. Det var där en ämbets- eller tjänsteman, som berättade, att han en gång i början av sin tjänstetid insänt besvär till en hovrätt, och då han ansett, att de voro mycket väl motiverade, hade han väntat att få se den effekt, som de skulle åstadkomma. Så ett tu tre fick han veta, att de aldrig upptagits till prövning. Han hade nämligen insänt dem till hovrätten i stället för att insända dem till en kommissionär och låta denne ingiva dem till hovrätten.

Jag minns, när jag första gången själv läste i en tidning, att det gått till på det sättet, att en person, som klagat i hovrätten, aldrig fått sina besvär prövade, därför att han insänt dem med posten. Då trodde jag, att mina ögon bedrogo mig. Jag kunde nämligen omöjligt tänka mig, att det var så ställt med rättssäkerheten här i landet, att en persons rätt vore beroende på, om han använde det ena eller det andra befordringsmedlet för sina besvär.

Men sedan har jag fått lära mig, att det är ett faktum, och denna ordning vill nu utskottsmajoriteten bibehålla — *i vissa fall*, ty det heter i majoritetens motivering, att i vissa fall den lättnad medgivits, att besvären få insändas. Men i andra fall, där den gamla tungan att ingiva besvären finnes kvar, vill också utskottet, att den skall bevaras i lagen. Sannerligen, greve Hugo Hamiltons gamle byråkrat hade blivit förtjust, om han fått se, att det år 1933 finns en utskottsmajoritet, som alldeles hyllar hans princip.

De skäl, som utskottsmajoriteten anfört för sin uppfattning, äro — det ligger i sakens natur — mycket klena.

Skulle vi ändå inte kunna allmänt komma överens om, att det inte är något annat än en löjlighet, att, som utskottet förmenar, skillnaden emellan politiska och kommunala val skulle innebära nödvändigheten av ett annat befordringssätt för besvär vid det ena valet än vid det andra? Så påstår utskottet för det andra, att det inte finns något behov av en ändring i detta fall. Det är ju ganska käckt att påstå någonting sådant, då vi i utskottet anfört vad som anföres i reservationen, eller att vid de senaste valen mellan 40 och 50 procent av alla besvär, som anförts, blivit oprövade endast på grund av att de insänts med post. Det är nästan skada, att inte utskottet som en tredje grupp av skäl anfört ett, som verkligen förekom under diskussionen i utskottet och som gjorde mig alldeles förtjust. Det var nämligen en utskottsledamot, som berättade, att i hans stad bodde i ett kvarter så många Anderssoner, att om en av dem händelsevis kommit på den olyckliga idén att anföra besvär över ett riksdagsmannaval och insänt dessa besvär till länstyrelsen, så skulle det ha blivit rakt omöjligt för denna styrelse att få klart för sig, vilken Andersson det egentligen var fråga om. Det är otroligt vad den mänskliga uppfinningsförmågan kan åstadkomma i fråga om motivering, när det gäller att försvara någonting, som är alldeles uppåt väggarna.

För mig är den nu bestående ordningen — eller man kan också kalla det

Om rätt att insända besvär över riksdagsmannaval med posten. (Forts.)
 oordningen, ty än gör man si och än gör man så — inte bara ett abderitiskt pedanteri. Det är också en kränkning av rättvisan och rättssäkerheten att i två för övrigt alldeles lika fall den ene som besvärat sig får rätt, därför att han »ingivit» sina besvär, medan den andre får orätt, därför att han »insänt» besvären med posten. Det är ju den rena och klara absurditeten. Om en tjänsteman i en länsstyrelse öppnar posten — ty det kommer väl saker och ting också postledes till länsstyrelserna — och därvid träffar på ett konvolut, som innehåller dylika besvär, och denne tjänsteman vid genomläsning av dem finner, att i detta fall borde valet uppenbarligen upphävas, så måste han i alla fall konstatera: Det är insänt! Då betyder det ingenting! Då slänger vi det i papperskorgen! Det är denna ordning, som majoriteten i utskottet, herrar högermän och socialdemokrater i broderlig förening, ville bibehålla år 1933. För mig är det ofattligt, det får jag lov att erkänna.

Nu förstår jag ju, att det inte är mycket lönt att här ställa något yrkande, men jag hemställer i alla fall, herr talman, om bifall till reservationen.

I herr Hellbergs yttrande instämde herrar *Roos, Örne, Lindhagen, Tjällgren, Sjö Dahl, Thorén, Bergman, Rosén, Sam Larsson* och *Ernst Svenson*, herr *förste vice talmannen* samt herrar *Oscar Ericson, von Heland, Johansson-Dahr, Bissmark, Jonsson, Kvarnzelius, Johan Nilsson* i Malmö, *Elof Andersson* och *Löfgren*.

Greve Spens: Herr talman! Den föregående ärade talaren har ju talat mycket fascinerande för sin reservation, och han anser uppenbarligen, att jag liksom de övriga ledamöterna av utskottsmajoriteten äro ärkebyråkrater. Men jag skall i alla fall be att med några ord få söka uppvisa, att majoriteten inte är så alldeles utan skäl som den föregående ärade talaren ansett.

Den ärade talaren har här påstått, att allmänheten inte förstår, att det är någon skillnad mellan att »ingiva» och »insända» besvärsskrivelser, samt att detta givit anledning till att en del besvär icke upptagits till prövning, emedan de insänts med posten. Enbart detta skulle, enligt uttalande i reservationen, vara ett alldeles tillräckligt vittnesbörd för att en ändring är behövlig i förevarande hänseende. Min tro är emellertid, att det felaktiga insändandet av besvär med allmänna posten inte så mycket har berott på bristande förståelse hos klagandena om skillnaden mellan att »ingiva» och »insända» besvär, utan fastmera på att de underlåtit att taga tillbörlig kännedom om bestämmelserna angående besvär över riksdagsmannaval. I 93 § i lagen om val till riksdagen är det även uttryckligen föreskrivet, att besvär över riksdagsmannaval icke få insändas med posten, och om de, som vilja klaga, läst denna lagparagraf jämte bestämmelserna i riksdagsordningen om besvärs anförande över riksdagsmannaval, så måste de ju nödvändigt förstå, att besvären ej få insändas med posten. Och det är väl icke för mycket begärt, att den, som hos Kungl. Maj:t i regeringsrätten skall anför besvär över ett riksdagsmannaval och påtala något verkligt eller förment olagligt förfarande vid ett val, också skall taga reda på bestämmelserna om sättet för besvärs anförande.

Vid de viktiga riksdagsmannavalen är det inte utan betydelse, att besvären ej få insändas med allmänna posten utan att de skola ingivas antingen personligen eller genom ombud till länsstyrelsen, som sedan översänder besvären till Kungl. Maj:t. Länsstyrelsen får då lättare att identifiera klaganden och undersöka hans behörighet att anför besvär, genom att i de för länsstyrelserna då tillgängliga röstlängderna efterse, om klaganden är röstberättigad vid riksdagsmannaval och sålunda behörig att anför besvär däröver. Om

Om rätt att insända besvär över riksdagsmannaval med posten. (Forts.)
 besvären insändas med posten, kan insändaren sätta en annan persons namn eller till och med ett fingerat namn under besvären. Vid så viktiga val som riksdagsmannaval, där besvär numera få anföras direkt hos Kungl. Maj:t — förr fingo besvären i första instans avdömas av länsstyrelserna — är det icke utan skäl man kräver, att det också skall finnas en del garantier för att det är verkliga besvär, som komma in till Kungl. Maj:t.

Herr Hellberg har vidare förklarar, att det är alldeles uppenbart, att det inte finns någon hållbar grund för att göra en åtskillnad mellan politiska och kommunala val i detta hänseende. Men de politiska valen äro dock av väsentligt större allmän betydelse än de kommunala valen. Och då valkretsarna vid riksdagsmannaval såsom i allmänhet omfattande hela län äro mycket större än valkretsarna vid kommunala val, blir det mycket lättare att vid besvär över kommunala val undersöka klagandens behörighet att klaga än vid riksdagsmannaval. I det senare fallet, d. v. s. vid riksdagsmannaval, kan man, om besvären insändas med posten, få genomgå röstlängderna för ett helt län för att hitta den klagande.

Jag medger ju, att denna sak inte är så stor och att den måhända kommer att rätt snart bli föremål för någon ändring. Men i varje fall är den här föreslagna ändringen icke så nödig, att den nu synes böra genomföras. Frågan sammanhänger ganska mycket med besvärsmåls handläggning hos hovrätterna och högsta domstolen, där besvär även måste ingivas och icke få insändas, och frågan kommer alldeles säkert att upptagas i samband med den pågående rättegångsreformen, på vilken arbetet nu går ganska raskt framåt. Den nu ifrågavarande ändringen kan mycket väl anstå, till dess att den kan prövas i samband med den stora rättegångsreformen. Detta är det huvudsakliga skälet för utskottets ståndpunkt.

Vidare skall jag endast med avseende på klämman i reservationen be att få erinra om, att ändringen i riksdagsordningen även förutsätter ändring i 93 § i lagen om val till riksdagen, såsom jag nyss antydde.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Pettersson, Anton: Herr talman! Herr Hellberg har här nyss anført så starka skäl för motionen, att det i själva verket inte är så mycket att tillägga, men jag skall ändå tillåta mig att med några ord understryka det framförda kravet.

Det gäller ju här, om man skall »ingiva» eller »insända» en handling angående överklagande av ett riksdagsmannaval. Det skulle vara nog så intressant att följa det där ordet »ingiva» tillbaka i tiderna. Jag föreställer mig, att detta uttryck kom till på den tiden, när man inte visste, hur lång tid det tog för ett brev att nå fram till bestämmelseorten. Med det postväsende vi nu ha anser jag mig kunna påstå, att det inte finns någon som helst anledning att hålla fast vid denna gamla bestämmelse om att dylika besvär måste »ingivas». I vårt land finns det väl numera inte många trakter, där avstånden äro så stora, att inte ett brev, som skickas i väg till en länsstyrelse, på ett par dagar är länsstyrelsen tillhanda.

Nu förklarar utskottet, att om man personligen måste inlämna ett dylikt besvär, innebär det en mera betryggande garanti för att kunna identifiera klaganden. Men var i vallagen står det, att klaganden skall identifiera sig? Om det kommer en person från någon avlägsen socken — i Västerbotten eller Norrbotten finns det ju människor, som ha trettio mil eller mer till länsstyrelsen — vad har länsstyrelsen då för större möjligheter att identifiera en person, som kommer in och talar om vad han heter? Är det inte lika säkert, om han skickar in besvären postledes? Och för övrigt kan han ju skicka handlingen

Om rätt att insända besvär över riksdagsmannaval med posten. (Forts.) till en kommissionär. Då är det inte alls fråga om att han behöver identifiera sig, men likafullt lämnar kommissionären fram besvären till länsstyrelsen. Jag måste då ställa frågan: varför skall det behövas mellanhänder i detta fall? Man ser ju ibland i tidningarna, att enskilda personer kunna skicka ett brev till Konungen, och att Konungen sedan kan vidtaga åtgärder med anledning av sådana brev. Men när det gäller Konungens befallningshavande ute i bygderna, måste vederbörande personligen uppvakta, och det duger inte med brev.

Utskottet jämför nu dessa besvär med besvär inför högre domstolsinstanser. Därvidlag gäller det ju t. ex. en häradsrätt, som avgivit ett utslag i en viss riktning. Det är kanske många gånger så, att det kan vara rent okynne att överklaga ett domslut. Men i här ifrågavarande fall skola vi betänka, att det gäller av en länsstyrelse utsedda funktionärer, såsom valnämndsordförande, vilka tillåtit olagliga handlingar, t. ex. låtit några personer rösta, som icke uppnått lagstadgad ålder, eller begått andra felaktigheter. Skola då bestämmelserna vara sådana, att även om man kan klart påvisa verkliga felaktigheter, skola dessa icke kunna rättas till, om man begär det lilla formella missgreppet att insända besvären med posten till länsstyrelsen.

Detta förhållande, att vederbörande i länsstyrelsen efter ett val inte alls behöva ta hänsyn till, vad som på detta sätt kan bli uppenbart, kommer en att tänka på historien om den originella stationsinspektoren, som på sin semester satt på stationen och sade: »Där kommer ett tåg; det bryr jag mig inte om! Där kommer ett tåg till; det bryr jag mig inte heller om!» — Kanske historien använder något kraftigare uttryck. Så kunna tjänstemännen i en länsstyrelse resonera, när de dagarna efter ett val få brev med överklaganden: »Jaha, här kommer ett besvär, men det bryr vi oss inte om! Här är ett besvär till, men det bryr vi oss heller inte om!» Men det är ingalunda därför att de ha semester, som de kunna säga så, utan därför att lagar och förordningar äro sådana, att de inte behöva bry sig om dem, hur påtagliga bevis som än kunna framläggas för att olagligheter begåtts.

Det säges, att denna motion inte har så stor betydelse, och att det gäller en liten fråga. Men jag måste säga, att frågan ingalunda är liten för de personer ute i bygderna, som gjort sig möda för att påvisa att fel blivit begångna vid ett val men som sedan komma underfund med att deras besvär icke kunna tagas under omprövning, därför att de icke framfört dem personligen eller genom ombud.

Jag har med min motion velat skjuta en bräscher i ett förhållande, som jag anser vara föråldrat, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Hellberg m. fl. avgivna reservationen.

Herr Björkman: Herr talman! Det är en smula bekymmersamt att nu ta till orda till förmån för utskottets ståndpunkt, då man alldeles nyss fick höra, vilka omdömen som ansågos böra fällas om det förhållande, som utskottet gav sitt stöd. Det var löjligt, abderitiskt och pedantiskt, och det medverkade till en ordning, där lätt fall kunde inträffa, som stode en kränkning av rättssäkerheten mycket nära.

Emellertid var det nästan en folkomröstning efter herr Hellbergs anförande med instämmande i hans hårda ord, och det är mot denna folkomröstning jag djärves göra några erinringar.

Saken är inte så stor, har det sagts, och däri instämmer jag till en del, men saken är stor i vissa fall, sade motionären nyss. För mig är det emellertid alltid en stor sak, så snart det gäller att ändra grundlagen, och redan från denna synpunkt är jag betänksam gent emot motionens yrkande. Ty det är väl otvivelaktigt, att en ändring av grundlagen verkliga måste vara av behovet på-

Om rätt att insända besvär över riksdagsmannaval med posten. (Forts.) kallad, för att man skall kunna gå med på den. Här synes mig ändring ej vara påkallad. Vi må endast tänka på att intet av besvären över andrakammarval 1924, 1928, 1932 blivit bifallet.

För min del anser jag, att man, för att nu direkt komma till diskussionen, gent emot herr Hellberg kan göra gällande, att man i avseende å ingivande eller insändande får skilja ut de allra viktigaste fallen, där det kan vara nödvändigt, att man tryggar besvärs ingivande, inte bara för att vederbörande själva skola hinna betänka sig, utan i känslan av att motpartens rätt kan vara av besvären beroende i fråga om kostnader m. m. Detta gäller med avseende på de juridiska ingivningsfallen. Beträffande det fall, vi nu ha före, har det för mig varit ganska avgörande, att jag anser den nuvarande ordningen vara mera betryggande med avseende på att vederbörande hinna betänka sig, innan de kasta in sina besvär. Den innebär en större garanti för att detta får bli valorganisationernas sak, eller i varje fall att en enskild, som går in med besvär till länsstyrelsen, antingen brevledes till kommissionären eller genom att inställa sig själv eller genom ombud, verkligen hinner att överväga, innan han kommer med besvär i en så viktig, grannlaga och för vederbörande, som slutligen skall handlägga ärendet, synnerligen tidskrävande sak.

Jag avser med detta exempelvis ett sådant fall, att en person, som varit med som valman vid ett val, kan ha iakttagit, att det inte var så helt med ordningen med avseende på valskärmarna. Han tyckte, att väljarna språkade titt och tätt från den ena valskärmen till den andra och att valhemligheten på den grund inte varit skyddad. Och så kastar han i förargelsen in besvären på måndagsmorgonen och får några grannar-meningsfränder att skriva intyg i saken. Antag sedan, att distriktet omfattar 300 röstande och att det är en skillnad mellan den ena och den andra stora partikonstellationen på ett hundratal röster. Detta ärende kommer sedan till vederbörande föredragande i regeringsrätten. Uppenbarligen kan denne vara fullkomligt förvissad om, att besvären icke kunna vinna avseende. Emellertid kommer föredraganden i ett dylikt fall att bli absolut skyldig att taga hänsyn till möjligheten, att den överklagade omständigheten skall kunna vinna beaktande, och så får han lägga upp och bereda hela fallet, ett mycket tidskrävande arbete.

Nu kan en eller annan invända: »Men vad skall han då göra? Är det inte hans skyldighet att göra detta?» Jo, visst är det hans skyldighet. Men om det blir många besvär, blir staten kanske tvungen att hålla en extra föredragande och i varje fall hindrar föredragningen andra viktigare måls behandling. Det är alltså visst inte en oviktig omständighet, att dylika besvär i onödan inkomma.

Motionären sade nyss, att detta i själva verket inte är en liten sak. Den är stor för de politiskt intresserade, som gjort sig mödan att leta fram en del anmärkningar mot ett val och som sedan sända in dessa anmärkningar och få taga ansvaret på sig, om de icke föranleda till någon åtgärd. Hur många var det år 1924, som insände besvär med allmänna posten och av den anledningen sålunda fingo dem ogillade? Det var ingen. År 1928 var det åtta ärenden angående överklagande av riksdagsmannaval, dels besvär insända med allmänna posten och dels andra besvär. De som kommo in med allmänna posten och ej prövades, voro tre till antalet. År 1932 var det två. Det är väl ej att antaga att dessa besvär voro mer berättigade än de andra, som prövades och ogillades, så att någon skada lärer ej hava skett.

Det är sålunda inte så många, som motionären herr Pettersson talade om, vilka skulle bli verkligt vemodiga över att få falla under en så byråkratisk gammal ordning som denna.

Jag vill sålunda för min del vidhålla, att det i detta fall icke är fråga

Om rätt att insända besvär över riksdagsmannaval med posten. (Forts.)
om någon synnerligen viktig sak, som kan påfordra grundlagsändring. Det är för mig huvudsaken. Och man kan väl begära, att de enskilda personer, som tro sig kunna bedöma de särskilda omständigheterna vid ett val, också böra ha tagit reda på att det kräves, att de skola inställa sig antingen själva eller genom ombud och på detta sätt ingiva sina besvär.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till konstitutionsutskottets utlåtande.

Herr Sandegård: Herr talman! Endast ett par ord! Jag skall bekänna, att jag under utskottets behandling av denna lilla motion för min del plikt-skyldigast mobiliserade alla mina konservativa och byråkratiska instinkter, innan jag kapitulerade för motionens angrepp på en av vår författnings grund-lagsfästa punkter.

Det är ju så, att om man inte kan utfinna tillräckligt starka skäl att gå emot en sak, ifall man nämligen är så där konservativt lagd, så frågar man sig, om inte förslaget möjligen omspanner för stora områden. Detta var tydligen inte fallet här. Då återstår ju att fråga sig, om det inte är en alltför liten sak att röra upp himmel och jord för och att ändra grundlagen, som herr Björkman sade. Utskottet fann också omsider denna sista förskansning. Det heter: »I varje fall torde den ifrågasatta lättningen icke vara av den betydelse, att den kan motivera en grundlagsändring.»

Utskottet slog därvid dövrat till för reservanternas samfällda och ganska energiska strävan att åstadkomma en lättnad av något vidare omfång. Vi ha pekat på den pedantiska byråkratiska proceduren över hela linjen, alltså i fråga om alla besvär, icke bara politiska utan också besvär av judiciell och administrativ natur. Jag vill komplettera herr Hellbergs historia om den där unga prästen med att tala om, att han så småningom fick ett meddelande från hovrätten, att utslag fanns att lösa, vilket han i sin djupa okunnighet också gjorde. Han »insände» alltså pengarna, och dessa togos emot, men de »in-sända» besvären togos däremot inte upp till prövning. Utslaget innehöll nämligen rätt och slätt det, att eftersom besvären icke voro »ingivna», kunde de icke föranleda till någon som helst åtgärd.

Motionären har inte tänkt på sådana fall, men reservanterna göra det, som sagt. Reservanterna säga, att om riksdagen skriver och begär en utredning, så skall Kungl. Maj:t beakta, att klämman i vårt yrkande visserligen av tekniska och konstitutionella skäl hållits inom motionens ram, medan motiveringen däremot omspanner alla områden, där besvärs ingivande alldeles i onödan förorsakar medborgaren förtret och trassel och i realiteten gör hans medborgar-rätt på detta område illusorisk.

Vad det för övrigt kan vara för allmänna och samhälleliga intressen, som skulle äventyras genom en rationalisering och modernisering av besvärsväsen-det i detta fall, är svårt att se. Folk besvärar sig väl aldrig för sitt nöjes skull. Och vad de politiska valbesvären angår, lär det väl finnas enklare och effektivare sätt att stävja okynnet än genom att anordna fallgropar för de stackars människor, som måste vandra besvärsvägen till den högre rättsvisans instanser.

Jag tycker för min del, att det ligger rim och reson i reservanternas förslag, och även om saken inte är alltför stor, är den å andra sidan inte heller endast en bagatell.

Jag hemställer alltså, herr talman, om bifall till reservationen.

Herr Strömberg: Herr talman! Då man hörde herr Hellberg med djupt patos och glänsande värtalighet utveckla sin mening i denna sak, skulle man

Om rätt att insända besvär över riksdagsmannaval med posten. (Forts.)
kunna tro, att detta är en av de största frågor, som riksdagen haft att behandla på åtminstone de senaste tio åren.

Det är däruti, herr talman, som jag i min uppfattning skiljer mig från reservanterna. Jag anser denna fråga vara av den beskaffenhet, att den icke är värd att besvara Kungl. Maj:t med. Herr Hellberg säger i sin reservation, att det är »för rättskänslan störande», att en sådan sak skall få existera. Men det har i alla fall herr Hellberg som gammal riksdagsman nu tolererat i ett tjugotal år. Under hela denna tid har herr Hellberg haft denna för rättskänslan så störande bestämmelse, utan att han lagt två strån i kors för att få bestämmelsen ur världen.

Nu har en enskild ledamot av kammaren råkat motionera i frågan. Han tycker, att det kan vara lika bra att skicka in överklaganden med posten, som att de skola ingivas personligen eller genom ombud. Ja, för all del, den saken kan man givetvis diskutera. För mig är detta absolut inte någon stor fråga och inte någon salighetsfråga heller. Men jag skulle vilja fråga herrarna: är det en angelägenhet av första rang att överhuvud taget uppmuntra överklagande av riksdagsmannaval? Skola vi möjliggöra för varenda människa i bygderna att, som det sagts här, skicka in ett överklagande, därför att en valskärm stått litet på sned eller någonting sådant? Om man verkligen vet, att en oriktighet blivit begången, och man vill ha saken rättad, finns det då några svårigheter för människorna i en enda by i Sveriges rike att få den rättad genom ett överklagande? Förvisso inte. Hela valet går i de starka partiorganisationernas tecken, och det är ingen konst för dem, som ha en oriktighet att påtala och ett överklagande att göra, att taga sin partiledning till hjälp och genom denna få saken ordnad. Och man har då garantier för att man, som sagt, inte i onödan besvärar myndigheterna med sådana saker.

Detta har varit skälet för mig, då jag i utskottet ansett, att man borde avisera motionen. Jag skall inte upprepa de övriga skäl, som herr Björkman och greve Spens utvecklat, men jag ansluter mig till dem, och ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Andersson, Nils: Herr talman! När jag satt vid väggen i konstitutionsutskottet och hörde överläggningen om den förevarande motionen, fick jag ett mycket starkt intryck av att formalismen behärskade sinnen i allra högsta grad. Ty det kan väl inte vara annat än ett skattande åt formalism och byråkrati att hålla så hårt på en bestämmelse sådan som denna.

Här ha ju anförts rätt egendomliga skäl för ett bibehållande av detta ålderdomliga krav på ingivande. Den ärade ledamoten av utskottet greve Spens ansåg, att det inte var för mycket begärt, att folk skall lära sig att ta reda på de bestämmelser, som finnas. Jag gör den reflexionen, att om en sådan bestämmelse inte är ändamålsenlig, är det väl inte heller för mycket begärt, att man ändrar den. Det är enklare för riksdagen att ändra en olämplig bestämmelse än för hela landets befolkning att slå i sig någonting, som den har mycket svårt att begripa det förnuftiga i.

Vidare framhöll samme talare, att identifieringen skulle vara svårare vid ett »insändande» än vid ett »ingivande». Detta måste ju också vara ett konstruerat skäl. Överhuvud behöver det inte bli fråga om någon identifiering. Den kommissionär, som sköter om ingivandet, sedan handlingen till honom har blivit insänd, har inte anledning att forska efter vem det är, som har skickat den. Huvudsaken för honom är väl, att han får sitt postförskott utlöst, och jag anser, att det i själva verket är ett kommissionärsintresse att bibehålla den nuvarande ordningen.

Herr Björkman anförde, att man borde behålla denna ordning, därför att den

Om rätt att insända besvär över riksdagsmannaval med posten. (Forts.) medverkar till att folk mera betänker sig och inte rusar i väg så häftigt med obefogade överklaganden. Jag kan inte fatta, att de, som inte känna formerna, skulle betänka sig mera, om de nu gällande formerna bestå, än de skulle göra, om en ändring däri genomfördes.

För övrigt tyckte jag, att herr Björkmans resonemang närmast gick ut på att möjligheten att besvara sig inte skulle vara så öppen utan helst borde vara en smula inskränkt, med hänsyn till att det kunde komma många okynnesbesvär. Men den saken regleras inte av den här bestämmelsen, och för övrigt är det väl så, att okynnesbesvär inte föranleda något resultat.

Herr Strömberg framhöll nyss här, att man skulle uppmuntra överklaganden genom att ändra den nuvarande bestämmelsen. Det är för mig ofattbart, att man kan hävda den meningen. Förutsätter man, att formerna äro kända i det ena som i det andra fallet, kan det inte ha någon inverkan i vare sig uppmuntrende eller avskräckande riktning, ifall man får »ingiva» eller »insända» besvär.

Det har ju sagts, att frågan är så liten, att man inte därför bör ändra grundlagen. Ofta får man höra, att frågorna äro för stora, för att man skall ta upp dem och ändra grundlagen. Men i själva verket är frågan enligt min mening inte så liten, ty som reservanterna här ha påpekat vore det behöfligt, att det även på andra områden mjukades upp, så att man kunde få *insända* besvär och handlingar i större utsträckning än som nu sker. Ett bifall till reservationen innebär alltså en anhållan, att Kungl. Maj:t måtte överväga även annan uppmjukning av älderdomliga förfaranden i dessa avseenden, och det är just därför att initiativet avser flera områden, som jag för min del har ansett, att man bör tillmäta saken en större betydelse och som jag liksom flera andra talare här tillåter mig yrka bifall till reservationen.

Herr Hellberg: Herr talman! Det var min ärade vän herr Björkmans anförande, som föranledde mig att åter begära ordet. Han anförde en del skäl, av vilka några voro rätt så kuriösa. Den föregående talaren har redan fäst uppmärksamheten på hur otänkbart det är, att den klagandes betänksamhet skulle ökas därav, att han måste anlita ombud och inte finge anlita posten. Jag kan inte förstå, att det blir någon skillnad. Vet han, hur det skall gå till, så är det bra, men vet han det inte, så skickar han in besvären i alla fall. Oberoende av alla ombud vet han väl, om han vill besvara sig eller inte.

Så roade herr Björkman sig med att fantisera upp, att en ändring skulle kunna åstadkomma ökade statsutgifter. Men samtidigt påvisade han å andra sidan, i hur få fall det har förekommit besvär. Det lär väl inte bli någon skillnad på den saken, om man får »ingiva» eller »insända» besvären. De som beslutat att skicka in besvär veta antingen att de skola »ingiva» dem, eller också tro de att de kunna »insända» dem, men i bägge fallen är det ju de själva, som skola besluta, om de skola anförä besvär eller inte, och besvären lära inte bli flera om den ena eller andra befordringsvägen anlitas.

Men herr Björkman anförde verkligen ett skäl, som jag anser behöva bemötas. Han framhöll nämligen, att man inte bör ändra grundlagen i onödan. I det fallet är jag fullkomligt ense med honom. Herr Lindhagen har i år yrkat, att vi skola företaga en grundlagsrevision från golv till tak. Det tycker jag är ett olämpligt tillvägagångssätt. En grundlag kan gärna få vara en gammal vördnadsvärd institution, som så att säga har olika lager i sin arkitektur från olika tidsskeden. Det gör inte så mycket, om det finns någon gammal bestämmelse, som är föråldrad, t. ex. kungens rätt att adla. Vad gör det, att den gamla bestämmelsen står kvar där? Det är en påmin-

Om rätt att insända besvär över riksdagsmannaval med posten. (Forts.) nelse om att det fanns en tid, då det ansågs lämpligt, att kungen hade den rätten — nu kommer det inte längre i fråga att tillämpa den.

Men det är skillnad, om sådana bestämmelser ha någon effekt i det praktiska livet. Den, som det nu är fråga om, har medfört den påföljden, att under årens lopp en hel del besvär inte blivit beaktade, emedan vederbörande använt ett visst befordringssätt. När en bestämmelse så visar sig ha praktiskt menliga verkningar, då anser jag det föreligger giltiga skäl att ändra den. Och just därför, att det här gäller en sak av praktisk betydelse — låt vara inte så stor, men dock av en viss betydelse — har jag yrkat ändring av grundlagen. När det visat sig, att under sjuttio år allmänheten varit så obildbar, att den inte kunnat lära sig skillnaden mellan »ingiva» och »insända», är det tid, att en ändring sker. Det är allmänheten som har rätt, då den anser, att besvären skola provas oberoende av ingivningssättet, och det är inte lagstiftningen som har rätt. Därför bör lagstiftningen ändras.

Herr Ekman: Herr talman, mina herrar! Det är icke någon byråkratism, som orsakat, att man har uppställt den fordran, att besvär skola *ingivas*. Men riksdagsmannavalen äro en så pass allvarlig sak, att man måste uppställa vissa garantier, för att överklagandet verkligen är allvarligt menat och att icke några falskarier därvid äga rum. Hur det kan komma att gå med den föreliggande frågan, vet man ju icke, men för min del har jag velat begära ordet för att icke på något sätt vara delaktig i en sådan förändring, som man nu vill införa.

Man måste ju uppställa den fordran, att när någon klagar över ett riksdagsmannaval, skall klagomålet vara verkligt allvarligt menat. Den, som har sysslat litet grand med arbete vid domstolarna, vet mycket väl, hur lätt det är att få folk att skriva på papper, vilkas innehåll de ofta endast mycket flyktigt, om ens något tagit reda på. I fall det finns agitatorer, som vilja åstadkomma överklagande av riksdagsmannaval, är det mycket lätt för dem att åstadkomma ett sådant, om det skall gå så lättvindigt till, att man bara behöver skaffa sig en underskrift på en besvärsskrift och sedan styra om att denna blir insänd med posten. Det är en alltför lätt väg för att överklaga ett så viktigt val som ett riksdagsmannaval.

Dessutom vill jag framhålla, att inlämnandet är en ganska viktig garanti även för den klagande. Är det så alldeles säkert, att besvärsskriften kommer fram i behörig tid, om den översändes med posten? Det torde ha hänt emellanåt, att brev antingen ha kommit bort eller ha blivit försenade. Det är icke så alldeles säkert, att de insända besvären komma till den rätta bestämmelseorten precis på den dag, då de skulle vara där. Häremot vill man kanske invända, att den klagande ju kan skaffa ett intyg från postkontoret, ett kvitto, att han en viss dag i behörig tid inlämnat sina besvär. Men om brevet kommer bort, kunna dessa behörigen inlämnade besvär icke upptagas till prövning, emedan ju själva besvärsskriften då är förkommen och den prövande myndigheten icke kan upptaga besvären utan att ha kännedom om vad den verkliga besvärsskriften innehöll. Det går icke an att låta den klagande efteråt komplettera sina besvär genom att inlämna en ny klagoskrift med åtnjutande av den rätt han må ha på grund av att den första skriften inlämnats i rätt tid. Man har nämligen ingen säkerhet för att den nya skriften har samma innehåll som den förut till posten inlämnade besvärsskriften. Jag tror alltså, att *ingivandet* kan innebära ett skydd även för den klagande. Om den klagande lämnat in besvären själv eller genom en kommissionär, kan han dessutom i god tid förvissa sig om att besvären kommit i rätt tid och i annat fall måhända finna tid att ingiva nya besvär innan besvärstiden gått till

Om rätt att insända besvär över riksdagsmannaval med posten. (Forts.)
 ända. Skulle jag överklaga ett riksdagsmannaval, skulle jag verkligen icke nöja mig med att endast slunga ett brev på posten, utan jag ville förvissa mig om att det också kommit fram i behörig tid. Skickar man besvären till kommissionären, får man ju, om man vill, genast från honom ett telegrafiskt besked, att besvären inlämnats i rätt tid.

Då valet är så viktigt som det är, tror jag som sagt, att man icke bör kasta bort den garanti såväl för de klagande som för de icke klagande, vilken ligger däruti, att besvären inlämnas på det sätt, som grundlagen nu föreskriver, och jag kan icke finna, att man har någon anledning att företaga en ändring. Det lilla besvär, som grundlagen nu föreskriver, må man väl underkasta sig, om man vill företaga en så viktig sak som att överklaga ett riksdagsmannaval.

Jag anhåller om bifall till utskottets förslag.

Greve Spens: Jag skall endast be att få säga ett par ord.

Den ärade motionären och likaså herr Nils Andersson yttrade, att identifieringen hos länsstyrelsen är alldeles obehörlig. De påpekade, att om besvären ingivas genom kommissionären hos länsstyrelsen, kan man icke identifiera klaganden. Jo, det kan man så till vida, att kommissionären i brevet från klaganden har uppgift om hans adress. Adressen utsättes däremot ofta icke i besvärsskriften. Besvärsskriften dagtecknas ofta på den ort, där skriften är uppsatt — vanligen av en advokat eller annat biträde — men hos kommissionären begär klaganden så gott som undantagslöst diariebevis och måste utsätta sin riktiga adress för att få diariebeviset sig tillsänt. Det är just detta, att Konungens befallningshavande skall kunna i röstlängderna, som för tillfället efter riksdagsmannavalet ligga inne hos Konungens befallningshavande, se, att den klagande här finnes upptagen och sålunda är behörig att klaga, som är av vikt. Länsstyrelsen bör nämligen, när den skickar in besvären till Kungl. Maj:t upplysa, huruvida klaganden är röstberättigad eller icke.

Jag begärde ordet för att nämna detta, men jag skall också, medan jag har ordet, påpeka, att det i 38 § riksdagsordningen står, att endast högst nödiga eller nyttiga ändringar böra vidtagas i riksdagsordningen. Detta stadgande kan ju av många anses vara åtminstone i viss mån föråldrat. Vi hörde dock nys, att även herr Hellberg ansåg, att delvis föråldrade grundlagsbestämmelser fortfarande hava en viss betydelse. Majoriteten i utskottet har ansett, att denna fråga icke är av den nödiga beskaffenhet, att den icke mycket väl kan anstå till rättegångsreformen. Då kommer den att upptagas i samband med anförandet av besvär hos överdomstolarna. Där är frågan betydligt viktigare, klagomål hos överdomstolarna är ju något, som förekommer oupphörligt.

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Herr Reuterskiöld: Herr talman! Den siste ärade talaren liksom utskottet har enligt min mening utgått från en felaktig syn på det föreliggande spörsmålet. Det är icke de civilprocessuella synpunkterna, som här böra vara avgörande. Det är fråga om en administrativ process, men icke om en civil process.

Det står i grundlagen: »Är någon missnöjd med val till riksdagsman» o. s. v. Det behövs sålunda icke någon identifiering eller legitimation. I litteraturen har uttalats den meningen, att »någon» betyder vem som helst i Sveriges rike, röstberättigad eller icke, tillhörande valkretsen eller icke. Det har även uttalats andra meningar, nämligen att han skall vara röstberättigad eller att han åtminstone skall vara boende inom valkretsen. Vilken tolkning som är den riktiga lämnar jag därhän, och min egen uppfattning i den punkten behöver

Om rätt att insända besvär över riksdagsmannaval med posten. (Forts.)
jag icke heller tillkännagiva. Men så mycket är säkert, att grundlagen, som använder uttrycket »är någon missnöjd», icke fäster ringaste avseende vid legitimationssynpunkten. Följaktligen kan jag icke finna, att den delen av motiveringen håller streck.

Däremot ansluter jag mig helt till den ståndpunkt, som herr Strömberg här utvecklat. Det förefaller mig, att det under första året i en fyraårsperiod icke är nödvändigt att fatta beslut om en skrivelse i denna sak, i all synnerhet som andra kammaren har avslagit motionen och biträtt utskottets hemställan. Då jag nu också biträder utskottets slut — men icke dess motivering — är det icke därför, att jag anser, att frågan icke bör komma till behandling, utan därför att jag anser, att den under inga förhållanden behöver komma till behandling i år. Man kan vila på hanen, och jag skulle finna det ganska önskvärt, att man vilade ännu en tid, så att man kunde få en utredning, huruvida det föreligger något verkligt behov av en grundlagsändring, ty i fråga om olämpligheten av att ändra grundlagen endast med hänsyn till ett eller annat fall delar jag utskottets mening och de synpunkter, som särskilt herr Strömberg här betonat.

Under sådana förhållanden kommer jag att för närvarande rösta för utskottets slut med ogillande av dess motivering.

Herr Björkman: Herr talman! Endast några ord! Ty sedan nu andra kammaren med stor majoritet godtagit utskottets utlåtande, är det ju här endast fråga om en diskussion.

Herr Hellberg fann endast ett av mina skäl värt att upptagas till prövning, nämligen att man icke i onödan bör ändra grundlagen, men i övrigt ansåg han, att jag anfört »kuriösa» skäl. Jag vill bara till protokollet få antecknat, att jag fortfarande vidhåller dessa »kuriösa» skäl, och jag anser det absolut givet, att det nuvarande stadgandet bidrar att öka betänksamheten. Det är detta som jag anser vara det viktigaste här.

Vad beträffar mitt yttrande, att det skulle uppstå ökade kostnader i samband med föredragningen av besvärärenden, finner jag det också givet, att om det bleve tillåtet att utan vidare insända besvär med posten, skulle det bli betydligt flera sådana, som vederbörande måste förbereda. Såsom jag nyss yttrat, har icke vid valen 1924, 1928 och 1932, något riksdagsmannaval upphävts, men vederbörande ha dock haft besväret att förbereda besvärärendena fullkomligt i onödan. Skulle besvär komma att inströmma rikligare efter det att sådana finge »insändas», komme vi givetvis därhän, att arbetskrafterna vid sådana tillfällen finge ökas. Detta anser jag icke vara något att önska. Huvudsaken för mig är emellertid fortfarande att för grundlagsändring här ej föreligger skäl. I övrigt är saken ej av stor betydelse.

Jag får också fastslå, att två tredjedelar av andra kammaren nu tillhör den av herr Hellberg såsom »löjlig», »abderitisk» och »kränkande» ansedda gruppen.

Herr Mellén: Herr talman! Jag har icke i utskottet deltagit i behandlingen av detta ärende och hade inte tänkt yttra mig. Nu har man emellertid från åtskilliga håll gått mycket illa åt majoriteten inom utskottet och dem, som velat värna om grundlagens bud. De ha ansetts både löjliga och abderitiska samt kallats för pedanter och byråkrater. Jag känner mig därför manad att sluta upp vid deras sida, som vilja försvara dessa »löjliga» och »pedantiska» herrar.

Till att börja med vill jag erinra om, att det, såsom förut framhållits här i kammaren, nu är fråga om en grundlagsändring. En sådan bör endast företagas, då synnerliga skäl därtill äro. Den ifrågavarande bestämmelsen, som

Om rätt att insända besvär över riksdagsmannaval med posten. (Forts.)
nu är gammal, har ursprungligen tillkommit i rättssäkerhetens intresse och naturligtvis då för den klagandes skull. Nu har tiden ändrats: vi ha andra postförhållanden och bättre kommunikationer, folket är mera lärt o. s. v., och strängt taget är därför naturligtvis bestämmelsen litet föråldrad. Men det är att observera, att samma bestämmelse återfinnes i vår rättegångsordning. När man skall fullfölja ett mål i överdomstolarna, skall man ingiva sina besvär själv eller också genom befullmäktigat ombud. Så länge den bestämmelsen står kvar, må detsamma fortfarande vara stadgat i grundlagen. Det synes mig, att man, vilken uppfattning man än har, bör avvakta den stora processreformen och se, vad som efter dess genomförande kommer att föreskrivas i denna del. Det är väl inte mera brått med att ändra grundlagen, än att vi kunna ställa oss avvaktande, tills vi fått en ändring i rättegångsordningen.

Utom av hänsyn till rättssäkerheten är ju denna föreskrift tillkommen för att garantera ordning och reda. När herr Hellberg yttrade sig så förklenligt om oss, som han kallade för pedanter och byråkrater, visar detta, att han inte haft något ämbete att syssla med. Vi ämbetsmän sätta alldeles oerhört stort värde på ordning och reda och på koncisa bestämmelser. Finnas sådana, behöva vi aldrig dagtinga med oss själva utan veta, huru vi skola handla. Vi ha t. ex. vissa fataliteter. Det stadgades åtminstone förr i konkurslagen, att bevakningar skulle ingivas före klockan tolv på dagen. Personer kunde komma fem minuter över tolv eller på eftermiddagen eller kvällen samma dag och säga: »Inlagan kan väl häradsövdingen ta emot. Det är ju endast fråga om några timmar etc.» Men då hade man lagens klara bestämmelse att hålla sig till och kunde säga ifrån, att tiden var utgången. Det innebär en oerhörd styrka, att man har sådana klara bestämmelser. Även med nutidens säkra postgång kan det hända att en i god tid avsånd besvärslaga ej hinner fram i tid.

Herrarna, som klandrat utskottet, ha inte heller tänkt på att bestämmelserna även äro till, för att myndigheterna skola kunna gardera sig för vissa kostnader och utgifter, som besvär alltid medföra. Om någon besvärar sig över ett riksdagsmannaval, skall det kungöras. Jag vet inte, om den klagande får bestrida kostnaden härför eller inte, men det skulle jag förmoda. Då måste man veta, vem man skall taga ut den kostnaden av och vilken Andersson det är, som klagat, om det finns tjugu stycken Anderssoner i klagandens by.

Jag vill påpeka, att ansökningar om att någon skall försättas i konkurs icke heller tillåtas insändas med posten. Sådana ansökningar skola ingivas, ty annars kan vem som helst komma och trakassera t. ex. herr Hellberg och mig och begära, att vi skola sättas i konkurs, kanske genom en skrift, som undertecknats med ett fingerat namn. Även av den anledningen, att vissa kostnader äro förenade med sådana ansökningar och att man bör veta, vem man skall taga för huvudet för dessa kostnader, är ett sådant förfaringssätt nödvändigt. Också när det gäller ansökningar om hemskillnad och boskillnad m. m., är man alltför »pedantisk» och »byråkratisk» för att tillåta, att sådana utan vidare få insändas med allmänna posten. Annars skulle man inte kunna taga reda på vem det är som gjort ansökningen och om den kommer från behörigt håll. Vederbörande måste komma in i själv med ansökan eller jämte ansökningen insända behörig fullmakt för dess ingivande. Annars kan det uppstå stor oreda och orättvisa mot andra. Obehöriga personer kunde av rent okynne och av trakasseringslusta insända sådana framställningar.

Är någon så intresserad av ett riksdagsmannaval, att han vill besvara sig över det, och pretenderar på att få sätta i gång en stor och kostsam apparat och att få besvara myndigheter och eventuellt alla de röstande, av vilka många

Om rätt att insända besvär över riksdagsmannaval med posten. (Forts.)
bo på långt avstånd från vallokalen, tycker jag, att han också kan kosta på sig själv det besväret att foga en bevittnad fullmakt till den besvärsskrift han finner det så bekvämt ingiva och vill med posten insända till K. B. Därigenom har vederbörande identifierat sig, och besvärsskriften jämte fullmakten kunna insändas till K. B:s kommissionär med begäran om dess ingivande. Jag tycker inte, att det är så värst mycket som kräves. Om såsom sagts någon önskar besvara både myndigheter och menigheten och vill sätta en så stor och dyrbar apparat i gång som ett riksdagsmannaval, är det enligt mitt förmenande ett mycket litet prestandum, som fordras av honom.

Herr Sandegård fällde några yttranden, som jag inte kan låta stå obesvarade. Han sade, att någon skickat in en besvärsskrift till hovrätten. Han hörde ingenting därom, men en tid efteråt fick han underrättelse, att det fanns ett utslag att lösa, och skickade in pengar. Pengarna tog man emot, sade herr Sandegård, men besvären prövade man inte. Vad menar herr Sandegård med detta yttrande? Allt har nog, herr Sandegård, gått lagligt och rätt till. Yttranden likartade herr Sandegårds göra sig kanhända i andra kammaren, men i denna kammare passa de ej. De bevisa bara okunnighet. Hovrätten är skyldig om besvären dit insändas att härom skriva protokoll. För detta skall staten ha föreskriven stämpelavgift och denna skall klaganden betala.

Det var, herr Sandegård, någon kommissionär, som hade skrivit till den klagande: »Här ligger ett utslag att lösa och det kostar så och så mycket. Skall jag sända Er det?» Det var icke hovrätten, som tog pengarna, herr Sandegård. Hade kommissionären icke skickat utslaget, så hade utslaget skickats till en utmätningsman för verkställighet.

Herr Hellberg tyckte, att det var löjligt, att en ledamot av utskottet hade yttrat sig inom utskottet ungefär så: »Hemma i min by finnes det 7—8 personer, som heta Anders Andersson. Om det nu till länsstyrelsen insänts besvär från en av dessa, huru skall då länsstyrelsen veta, vilken av dem det är, som insänt besvären?» Jag finner intet löjligt i detta yttrande.

Herr Anton Pettersson sade: »Om jag reser in till länsstyrelsen och lämnar in besvär och säger: 'Jag är Anton Pettersson', så kan länsstyrelsen icke vara säker på, att det är jag.» Jag tror ej att någon länsstyrelse är så dum att den ej kan taga reda härpå. Jag förmodar, att herr Anton Pettersson i så fall skulle bli tillfrågad, om han är röstberättigad i den kommun, där han besvärar sig, och även få styrka detta på något sätt.

Jag tycker icke, att utskottet varit så värst löjligt, då det värvat om grundlagens bud.

En hel del andra saker vore att säga, men då diskussionen i denna fråga redan har dragit ganska långt ut på tiden, skall jag sluta med att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr von Geijer: Herr talman! I betraktande av det läge vari frågan nu ligger, skall jag inskränka mig till att endast säga några få ord i själva sakfrågan.

Jag kommer vid omröstningen att avgiva min röst för utskottets förslag, då det för mig är klart, att bestämmelsen i fråga, sådan den nu är, har till syfte att förekomma onödiga besvär. Men det är en annan sak, herr talman, som jag har fäst min uppmärksamhet vid. Under diskussionens lopp har yrkande framställt om bifall till reservationen. Ett bifall till denna reservation skulle sålunda innefatta bifall till såväl reservationens kläm som till dess motivering, och det är mot vissa delar av motiveringen, som jag har anmärkningar att göra.

I sista stycket av reservanternas motivering på sidan 3 i utskottets utlåtande

Om rätt att insända besvär över riksdagsmannaval med posten. (Forts.) heter det: »Den pedantiska, byråkratiska ingivningsproceduren bör avlysas över hela linjen och insändningen tillåtas överallt. Utskottet anser en hemställan till regeringen i detta syfte vara väl befogad. Det lärer därvid kunna förväntas, att om Kungl. Maj:t beaktar en sådan framställning ett blivande initiativ kommer att sträcka sig till alla områden, där en förändring i här berörda hänseende erfordras.»

Jag anser, att reservanterna i denna del ha gått utöver sin befogenhet. Det föreliggande ärendet handlar icke mer än om riksdagsmannaval. Man får då, enligt min mening, icke på detta vis smyga in andra synpunkter, som visserligen i och för sig kunna vara beaktansvärda men som icke få upptagas i detta sammanhang. Det heter visserligen här: »Det lärer kunna förväntas» etc., och skulle sålunda icke innebära någon anmodan. Men då vill jag fråga vem som helst i kammaren: om riksdagen skulle bifalla reservationen med oförändrad motivering, skulle det icke då bli nästan omöjligt för Kungl. Maj:t att fatta riksdagens uttryck: »Det lärer kunna förväntas» annat än som en önskan och en anmodan till Kungl. Maj:t att göra detta?

Det är mot detta sätt att i ett ärende insmyga andra, mera vittgående frågor, som jag, herr talman, opponerar mig.

Herr Pettersson, Anton: Herr talman! Bara några få ord. Herr Björkman befarade, att om man skulle få insända besvaren i stället för att ingiva dem, så skulle det bli en massa överklaganden. Men, herr Björkman, det har hittills icke varit så många överklaganden, fastän folket ute i bygderna har levat i den tron, att man fått insända besvär och att det för överklagande av ett riksdagsmannaval bara fordras, att man kan peka på att de och de felaktigheterna begåtts vid valet. Jag tror således icke, att det skulle bli någon ökning av antalet besvär.

Sedan sade herr Ekman, att breven till länsstyrelserna kunna bli fördröjda. Ja, men kunna då icke breven till kommissionärerna också bli fördröjda? Jag antar att breven lika väl kunna bli fördröjda i båda fallen.

Vidare sade herr Ekman, att breven kunna komma bort. Ja, det kunna breven till kommissionärerna också. Men inte tror jag man behöver befara att, om det är en sex, sju stycken eller ett halvt tjog, som vart fjärde år skicka brev med posten till länsstyrelsen för att överklaga ett val, just de där breven komma bort. Jag vet inte, om herr Örne har någon statistik över hur många brev, som kommit bort. Men jag tror inte man behöver räkna med det förhållandet. Jag tror, att det är större risk för att den buss eller bil, med vilken man åker in till länsstyrelsen, kör i diket än för att ett brev kommer bort, som skickas vart fjärde år.

Jag anser inte, att de skäl, som utskottsmajoriteten anfört, äro starka nog, utan man torde mycket väl kunna gå in för reservationen. Visserligen har frågan fallit i år genom andra kammarens beslut, men jag hoppas, att det inte skall möta några hinder, att första kammaren visar sig mindre konservativ än andra kammaren och biträder reservationen.

Greve Spens: Herr talman! Jag vill endast i anledning av herr Reuterskiölds anförande säga, att hans ämbetsbroder, professorn i statsrätt i Lund, alldeles bestämt säger i kommentarerna till sin grundlagsedition, att endast den, som är röstberättigad vid riksdagsmannaval eller förmenar sig med orätt vara utestängd från rösträtt, äger att anföra besvär över sådana val.

Herr Hellberg: Jag ber om ursäkt, herr talman, för att jag tar till orda ännu en gång, men jag vill i anledning av min ärade vän herr Melléns an-

Om rätt att insända besvär över riksdagsmannaval med posten. (Forts.)
 förande säga, att jag naturligtvis aldrig tillåtit mig att kalla utskottsmedlemmar för vare sig pedanter eller abderiter eller någonting sådant. Det är en betydlig skillnad, om man i fråga om en saklig bestämmelse anser, att den bör karakteriseras så, eller om man gör en sådan tillvitelse mot personer. Det är ju en skillnad, som jag hade väntat mig, att en domare skulle kunna göra.

Vad sedan beträffar det myckna talet om hur angeläget det är att ha kvar den här omstridda bestämmelsen, så ber jag att få erinra om vad jag sade i mitt första anförande om det märkvärdiga i, att man vid kommunala val har kunnat frigöra sig ifrån den. Jag tycker, att det är hårddraget, när man försöker konstruera upp en skillnad mellan politiska och kommunala val som skulle motivera den. De ena valen kunna vara lika viktiga som de andra för den klagande. Och vad som går för sig i fråga om det ena valet tror jag säkert går för sig också vid det andra.

Vad nu beträffar den omständigheten, att andra kammaren avslagit motionen, så tycker jag inte det bör vara avgörande. Har man den uppfattningen, att ett yrkande är berättigat, så bör man biträda det oavsett om det är förkastat eller inte i medkammaren.

Slutligen vill jag till min ärade vän herr von Geijer säga, att jag tycker han pressat den formella sidan av saken för mycket, då han funnit sig uppfordrad att inlägga en gensaga mot motiveringen. Förklaringen till denna är mycket enkel. Vi kunde påyrka ändring bara i grundlagen, medan ändring samtidigt erfordras även i andra fall, som inte ligga under vår befogenhet. Därför ansågo vi, att vi borde göra en erinran om detta i motiveringen. För övrigt säga vi ju bara, att »en hemställan — — — i detta syfte» är befogad. Det är samma syfte, som angives i klämman, och det är väl denna man har att hålla sig till.

Herr Mellén: Jag vet, att herr Hellberg inte vill förolämpa någon av sina kamrater. Om jag missförstått hans yttrande och fattat det såsom förolämpande, ber jag om ursäkt för detta mitt misstag. Jag å min sida vill inte heller förolämpa någon.

Herr von Geijer: Herr talman! Endast två ord med anledning av herr Hellbergs senaste yttrande.

Jag vidhåller vad jag sagt, att enligt min mening reservanterna här gått utöver sin befogenhet. Det är ingen formalism att säga det.

Efter härmed slutad överläggning gjorde herr talmannen jämlikt de där- under förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på godkännande av den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Pettersson, Anton*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad konstitutionsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 17, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den vid utlåtandet fogade reservationen.

Om rätt att insända besvär över riksdagsmannaval med posten. (Forts.)

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid att flertalet röstade för nej-propositionen.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 153, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående i vissa fall av allmänna arvsfondens rätt till danaarv jämte en i ämnet väckt motion.

Anmäldes och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 165, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 30 kap. 6 § rättegångsbalken.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 4, angående regleringen för budgetåret 1933/1934 av utgifterna under riksstatsens fjärde huvudtitel, innefattande anslagen till försvarsdepartementet;

nr 54, angående överlämnande till särskilda utskottet av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till ny ladugård m. m. vid statens uppfostringsanstalt för sinnesslöa gossar;

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bestridande av kostnaderna för Sveriges deltagande i den internationella nedrustningskonferensen samt i en blivande ekonomisk världskonferens;

nr 56, i anledning av väckt motion om ändrade avlöningsbestämmelser för militära befattningshavare på övergångsstat; och

nr 57, i anledning av väckta motioner om avslag å under fjärde huvudtiteln åskade anslag m. m.;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 30, i anledning av väckt motion om höjning av tullen å vissa fajans- och porslinsvaror;

nr 31, i anledning av väckt motion om ändring av tullen å hattar; och

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att besluta i fråga om vissa postavgifter jämte en i ämnet väckt motion; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 69, i anledning av väckt motion om ändrade bestämmelser rörande upphandling för statens behov av lantbruksprodukter;

nr 70, i anledning av väckt motion om anordnande av en särskild för fiskare avsedd försäkring av redskap mot skada för olycksfall under fiske;

nr 71, i anledning av väckt motion angående åtgärder till understöd i visst avseende åt ägare och brukare av små och medelstora jordbruksfastigheter;

nr 72, i anledning av väckta motioner om nedsättning i arrendeavgiften för kronoegendomen Götala i Skaraborgs län m. m.;

nr 73, i anledning av väckta motioner om införande av standardfrakt å färsk makrill;

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om utrotande av berberis å viss mark ävensom en i ämnet väckt motion; och
nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av mark från Borgholms kungsladugård i Kalmar län.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2.18 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Tisdagen den 25 april.

Kammaren sammanträdde kl. 4 e. m.

Upplästes följande inkomna läkarintyg:

Riksdagsmannen borgmästare *A. Sundberg*, Lysekil, är på grund av sjukdom — akut lungkatarr — arbetsoförmögen ytterligare fr. o. m. den $24/4$ tillsvidare samt oförmögen inställa sig till riksdagsarbetet.

Lysekil den 22 april 1933.

Yngve Broman,
leg. läkare.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 166, till Konungen i anledning av väckta motioner om införande av skatt å choklad och vissa andra sötvaror.

Herr talmannen yttrade, att han efter samråd med andra kammarens talman finge föreslå, det första kammaren ville besluta att vid sammanträde lördagen den 29 i denna månad företaga val av revisorer och revisorssuppleanter för granskning av statsverkets, riksbankens och riksgäldskontorets tillstånd, styrelse och förvaltning.

Vad herr talmannen sålunda föreslagit bifölls.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtande nr 4.

Vid föredragning av statsutskottets memorial nr 54, angående överlämnande till särskilda utskottet av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till ny ladugård m. m. vid statens uppfostringsanstalt för sinnesslöa gossar, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 55—57, bevillningsutskottets betänkanden nr 30—32 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 69—75.

Herr **andre vice talmannen** erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Jag ber få hemställa, att kammaren ville besluta, att statsutskottets utlåtande nr 56, i anledning av väckt motion om ändrade avlöningsbestämmelser för militära befattningshavare på övergångsstat, statsutskottets utlåtande nr 57, i anledning av väckta motioner om avslag å under fjärde huvudtiteln äskade anslag m. m., samt statsutskottets utlåtande nr 4, angående regleringen för budgetåret 1933/1934 av utgifterna under riksstatens fjärde huvudtitel, innefattande anslagen till försvarsdepartementet, i nu nämnd ordning må uppföras först bland två gånger bordlagda ärenden på morgondagens föredragningslista.

Denna hemställan bifölls.

Anmälades och bordlades

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 33, i anledning av väckt motion angående statlig beskattning av donations- och stiftelsemedel m. m.;

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 11 juli 1919 (nr 406) angående försäljning av pilsnerdricka ävensom en i ämnet väckt motion; och

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 6 § 1 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370) m. m. ävensom en i ämnet väckt motion; samt

första lagutskottets utlåtanden:

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av förordningen om nya strafflagens införande och vad i avseende därå iakttagas skall m. m.;

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag, angående ändring i vissa delar av lagen den 10 maj 1929 om trafikförsäkring å motorfordon;

nr 39, i anledning av väckt motionen om vissa tilläggsbestämmelser till äktenskapslagstiftningen;

nr 40, i anledning av väckta motioner om ändrade bestämmelser rörande makes rätt att till make överlåta egendom;

nr 41, i anledning av väckt motion om uppsägning av konventionen för lösande av konflikter mellan lagar och jurisdiktioner i fråga om äktenskapskillnad och hemskillnad m. m.; och

nr 42, i anledning av väckt motion angående lagstiftning om kringföringshandel och tillfällighetsförsäljning.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.12 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.